

Sosionomin (AMK) osaamis- tarpeiden kartoittaminen las- tensuojelu- ja perhetyössä

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali -ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi AMK
Sosiaalipedagoginen aikuis- ja per-
hetyö
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Maarit Ollikainen
Marianne Teirivaara

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

OLLIKAINEN, MAARIT
TEIRIVAARA, MARIANNE:

Sosionomin (AMK) osaamistarpeiden
kartoittaminen lastensuojelu- ja per-
hetyössä.

Sosiaalipedagogisen aikuis- ja perhetyön opinnäytetyö, 58 sivua, 5 liitesivua

Kevät 2017

TIIVISTELMÄ

Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön syksyllä 2017. Opetussuunnitelman valmistelu sisälsi sosionomikoulutuksen opetussisällön tarkastelu- ja kehittämistyön. Uuden opetussuunnitelman työryhmä oli nähnyt tarpeelliseksi tarkastella sosionomikoulutuksen lastensuojelu- ja perhetyön tuottamaa osaamista. Yhteiskunnan muutokset, työelämän ja asiakkaan tarpeet vaikuttavat sosionomikoulutuksen opetussuunnitelman kehittämiseen. Sosionomi on nimikkeenä vielä suhteellisen nuori ja vaikka tietoisuus sosionomien osaamisesta on lisääntynyt vuosien varrella, on edelleen tärkeää kehittää sosionomien osaamista vastaamaan etenkin työelämästä nousseisiin tarpeisiin.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyössä selvitettiin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen avulla, minkälaista osaamista Lahden ammattikorkeakoulu on tuottanut lastensuojelu- ja perhetyöhön, minkälaista osaamista lastensuojelu- ja perhetyössä työskenteleviltä sosionomeilta vaaditaan ja vastaavatko Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen lastensuojelu- ja perhetyön osaamistavoitteet työelämän osaamistarpeita. Aineisto kerättiin haastatteleamalla neljää Lahden ammattikorkeakoulusta valmistunutta lastensuojelu- ja perhetyössä työskentelevää sosionomia. Menetelmänä käytettiin teema-haastattelua.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että Lahden ammattikorkeakoulu tuottaa sosionomeille hyvät perustaidot ja - tiedot, ymmärryksen ihmisen kasvusta ja kehityksestä ja lakien perusteista, mutta paljon toivottiin myös koulutukseen lisää. Tuloksista selvisi, että haastateltavat kokevat asiakkaan kohtaamisen, asiakastyön osaamisen, eettisen osaamisen ja menetelmäosaamisen työssään tärkeimmiksi osaamisalueiksi. Työelämälähtöisyyden lisäämistä koulutukseen koettiin myös tärkeäksi, sillä koulutuksen ja työelämän välinen vuoropuhelu on tärkeää. Haastatteluista selvisi, että työelämän haasteiden tulee näkyä koulutuksen sisällössä, jotta koulutus pystyy tuottamaan oikeanlaista osaamista vastaamaan paremmin työelämän tarpeita.

Avainsanat: Sosionomi (AMK), lastensuojelu, perhetyö, osaaminen, kompetenssi, opetussuunnitelma

Lahti University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Social Services

OLLIKAINEN, MAARIT
TEIRIVAARA, MARIANNE:

Identifying the skills needed in child welfare and family work of Bachelors of Social Services

Socio-pedagogical adult and family work thesis, 58 pages, 5 pages of appendices

Spring 2017

ABSTRACT

Preparing the new curriculum for the Bachelor of Social Services degree program in Lahti University of Applied Sciences included scrutinizing and developing the contents of the existing curriculum and syllabus. It was considered important by the development group of the new curriculum to examine the skills and know-how achieved in child welfare and family work in the Social Services degree program.

Changes in society, the different needs of working life and customers all affect the development of the teaching content in the Social Services study program. Bachelor of Social Services is still relatively young as a title. Even though awareness towards the competence of social service workers has increased over the recent years, it is still important to develop their know-how in order to meet the needs and requirements of the working life better.

This thesis was commissioned by Lahti University of Applied Sciences. Qualitative research methods were used in order to find out what kind of know-how Lahti University of Applied Sciences has produced to the child welfare and family work, what kind of know-how is required from those working within child welfare and family work and whether the know-how goals in child welfare and family work of the study program in question meet working life requirements. The data was collected by interviewing four graduated bachelors of Social Services from Lahti who work in child welfare and family work. A theme interview was used as a research method.

It was shown in the research that Bachelors of Social Services acquire good basic professional know-how and skills, understand the nature of human development and learn the basics of legal issues of the field but the interviewees also had many aspirations for their training. The interviewees were of the opinion that customer encounters, competence for working with customers, ethical competence and method competence were the most important expertise areas in their work. They expressed a need for deeper job-orientation as a part of the studies, because the dialogue be-

tween education and working life was considered important. The interviews showed that the challenges of working life must be taken into account in the contents of the training, so that the training can meet the changing needs of the working life better.

Key words: Bachelor of Social Services, child protection, family work, expertise, competence, curriculum

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LASTENSUOJELU- JA PERHETYÖ	4
2.1	Lastensuojelu- ja perhetyössä vaadittava osaaminen	4
2.2	Lastensuojelu	7
2.3	Perhetyö	9
2.4	Lastensuojelu- ja perhetyön työmenetelmät	12
2.5	Sosionomina lastensuojelu- ja perhetyössä	17
3	SOSIAALIALAN KOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUSSA	21
3.1	Sosionomikoulutuksen osaamisperusta	21
3.2	Lahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma	24
3.3	Lahden ammattikorkeakoulun sosiaalialan opetussuunnitelman tavoitteet	24
3.4	Lahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman lastensuojelun ja perhetyön osaamistavoitteet	25
4	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTTAMINEN	27
4.1	Tarkoitus, tavoite ja tiedonhaku	27
4.2	Toteutus ja tutkimusmenetelmä	27
4.3	Aineiston keruu ja analysointi	29
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
5.1	Haastateltavien taustatiedot	32
5.2	Sosionomikoulutuksen tuottama osaaminen lastensuojelu- ja perhetyöhön	32
5.3	Lastensuojelu- ja perhetyön ydinosaminen työelämännäkökulmasta	33
5.4	Sosionomikoulutuksen lastensuojelun- ja perhetyön opetussisällön kehittäminen	36
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	40
6.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi	40
6.2	Luotettavuus ja eettisyys	40
6.3	Johtopäätökset	42
6.4	Jatkokehittämis ehdotukset	48
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	60

1 JOHDANTO

Sosionomikoulutuksessa lastensuojelu- ja perhetyön opetuksen kehittämisen on hyvin ajankohtainen aihe.

Hallituksen tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja omien voimavarojen vahvistuminen. Strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus on käynnistänyt 26 hallitusohjelman kärkihanketta. Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma on yksi näistä kärkihankkeista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a, 5.)

Muutosohjelman tavoitteena ovat nykyistä lapsi- ja perhelähtoisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut. Ensisijaista on lapsen etu ja vanhemmuuden tuki. Peruspalveluja vahvistetaan, ja painopistettä siirretään ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Näin voidaan vähentää lasten huostaanottoja ja laitoshoittoa sekä hillitä myös kustannusten nousua. LAPE-kärkihankkeen on tarkoitus kehittää lapsille ja perheille suunnattuja palveluita pitkäjänteisesti ja kokonaisvaltaisesti koko palvelukokonaisuus huomioiden niin paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a, 8-11.)

Sosionomi nimikkeenä on vielä suhteellisen nuori, sillä ammattikorkeakoulutuksen sosionomi (AMK) -nimike vahvistettiin 15.6.1999. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki ja asetus tulivat voimaan 1.8.2005. Sosiaalihuollon kelpoisuuslain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun edellyttämällä, että sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä on tarvittava koulutus ja perehtyneisyys. Laadukkaiden palveluiden perusedellytyksenä on tehtävien vaatavuustasoa vastaava koulutus. (Niemi 2008, 28-29.)

Sosiaalialan AMK- verkosto, joka on 21 ammattikorkeakoulun muodostama sosiaalialan koulutuksen, kehittämisen ja vaikuttamisen verkosto, on

pyrkinyt ennakoimaan tulevaisuuden kehityskulkua tarkastellessaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen sisällöllisiä kehittämishaasteita. Esille on nostettu muun muassa lapsiperheiden aseman parantaminen, köyhyyden ja syrjäytymisen riskien vähentäminen sekä mielenterveys- ja päihdeongelmien ennaltaehkäisy. Ammattikorkeakoulujen tuottaman sosiaalialan osaamisen tulee vastata tämän päivän ihmisten tuen tarpeisiin sekä yhteiskunnan ja työelämän tilanteeseen huomioiden myös muutoksien ennakoinnin. (Helminen 2014, 17-18.)

Sosiaali- ja terveysministeriön selvitysryhmän Toimiva lastensuojelu -lopPURaportin mukaan hyvä lasten ja perheiden palvelujärjestelmä on eettisesti korkeatasoinen, vastaa lasten tarpeisiin, toteuttaa lapsen oikeuksia ja tukee vanhempia sekä on samalla kustannusvaikuttava että pyrkii toteuttamaan palvelut lasten ja vanhempien toiveiden mukaan. Keskeinen havainto on, että palvelut eivät toimi edellä esitetyllä tavalla. Lasten ja perheiden palveluihin tarvitaan lisää tietopohjaa, tutkimusta ja kehittämistoimintaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 5, 28.)

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa kartoitamme Lahden ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien haastatteluiden avulla sosionomien (AMK) osaamistarpeita työelämässä lastensuojelu- ja perhetyössä. Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi talvella 2016 ja aiheemme sai alkunsa työelämästä siten, että ensimmäisen harjoittelumme aikana meille tuli tutuksi, kuinka hyvä olisi osata sosionomina kiinnipitomenetelmän käyttöä työelämässä. Kiinnipitokoulutuksen merkitys kasvoi harjoittelumme aikana lastensuojeluyksikössä ja perhetyössä. Työnantaja puolelta tuli viestiä, että sosionomin (AMK) koulutukseen olisi hyvä sisällyttää kiinnipitokoulutusta, vaikka vain vapaavalintaisena kurssinä. Näin saimme ajatuksen lähteä kartoittamaan Lahden ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien työelämän osaamistarpeita lastensuojelu- ja perhetyössä.

Lahden ammattikorkeakoulu uudistaa opetussuunnitelmaa, joten toimeksiantajan puolelta nähtiin hyödylliseksi toteuttaa opinnäytetyö, jossa selvitetään osaamistarpeita lastensuojelu- ja perhetyössä. Opinnäytetyömme on

osa Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opetussuunnitelman kehittämistä. Uusi sosionomin opetussuunnitelma otetaan käyttöön syksyllä 2017.

2 LASTENSUOJELU- JA PERHETYÖ

2.1 Lastensuojelu- ja perhetyössä vaadittava osaaminen

Sosiaalialan koulutuksessa arvojen omaksuminen on hyvin olennainen osa opintoja. Ammattikorkeakoulut panostavat arvojen opetukseen ja myös opiskelijat ovat kokeneet aiheen kiinnostavaksi ja tärkeäksi. Sosiaalialanopiskelijat saavat hyvän käsityksen jo opintojensa alussa, että sosiaalialalla työskenteleminen on haastavaa ja ilman vakaata eettistä pohjaa usein jopa mahdotonta. Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet -tutkimuksen mukaan opiskelijoiden vastauksissa etiikan vahvistamisesta opinnoissa on hajontaa. Noin puolet vastauksista ovat sellaisia joissa todetaan, että etiikan asemaa opinnoissa ei tarvitsisi enää vahvistaa, ja noin puolet vastauksista sellaisia joissa opiskelijat toivoivat vielä lisää arvojen ja eettisten kysymysten pohdintaa ja käsittelyä. Harjoittelussa etiikan ja arvojen merkitys korostuu entisestään. Eettiset kysymykset tuleekin huomioida vahvasti opetussuunnitelmissa. (Aaltonen, Anoschkin, Hiltunen, Jäppinen, Kotiranta & Wrede 2008, 40, 60.)

Sosiaalialalla työskenneltäessä on asiakkaan arvostavalla kohtaamisella ja osallisuuden vahvistamisella keskeinen asema. Asiakkaan osallisuuden ja valtaistumisen vahvistaminen on tärkeässä roolissa. Erityisesti ennaltaehkäisevien, varhaiseen puuttumiseen ja tukeen perustuvien sekä oikea-aikaisten, ongelmien pitkittymistä estävien työkäytäntöjen kehittäminen on tärkeää. Lisäksi tulisi lisätä lähipalvelujen ja niin sanottujen matalan kynnyksen toimintoja. (Helminen 2014, 17; Vuorensyrjä, Borgman, Kemppainen, Mäntysaari & Pohjola 2006, 186.)

Sosionomin on osattava työssään pohtia omia työmenetelmiään ja niiden tavoitteellisuutta sekä asiakkaan että itsensä kannalta, jotta hän pystyy auttamaan asiakasta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja ymmärtää oman persoonansa merkityksen osana työtään. Luovat ja toiminnalliset menetelmät antavat työmenetelminä sosionomeille monia mahdollisuuksia, sillä niiden avulla voi esimerkiksi syventää toimintaa asiakkaiden

kanssa ja antaa siten näkökulmaa tarkastella omaa elämäänsä sekä itseään yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Taidelähtöiset luovat ja toiminnalliset menetelmät ovat olleet monella sosionomilla se, mikä on laajentanut ammatillista osaamista ja myös tukenut omaa jaksamista työssä. (Nietosvuori 2008, 135-137.)

Ylisukupolviset perhevaikeudet näyttäytyvät yleisinä lastensuojelu- ja perhetyössä. Perheiden vaikeudet ovat usein hyvin moninaisia. Heikon läheis- ja tukiverkoston vuoksi tulee pärjätä omilla voimavaroilla. Vanhempien omat kielteiset kokemukset lastensuojelua kohtaan, häpeä ja syyllisyys saattavat vaikeuttaa työskentelyä. Ylisukupolviset perhevaikeudet ja palvelukokemukset - tutkimuksen mukaan palvelujärjestelmä yrittää paikata perhevaikeuksien ongelmia, mutta mekanismien kautta se myös uusintaa ylisukupolvisuuttaan. Lastensuojelu- ja perhetyössä hyvä yhteistyösuhde vanhempaan ja tuen antaminen tuottaa korjaavia kokemuksia. Työskentelyssä tarvitaan motivoivaa rohkaisua ja vierellä kulkemista, mikä saa aikaan tunnetta avun saamisesta. (Ytti 2016, 96-99.)

Erityinen haaste lastensuojelu- ja perhetyössä ovat mielenterveysongelmat. Mielenterveysongelmien taustalla on usein yksinäisyyttä, kiusaamista, ihmissuhteisiin ja niiden jatkuvuuteen liittyviä pulmia, ongelmia kuuluksi ja nähdyksi tulemisen kanssa sekä vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmia, perheväkivaltaa ja vaikeita huoltajuuskiistoja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016b, 9.) Sijoitettujen lasten taustalla on usein väkivaltakokemuksia. Väkivaltakokemusten kohtaaminen sijaishuollontyössä on osa sosionomin työtä. Väkivaltatietoisuus ja sen jäsentämistavat auttavat työntekijää työskenneltäessä väkivaltaa kokeneen lapsen ja hänen lähiverkoston kanssa. (Husu 2011, 92-94.)

Monikulttuuriset kysymykset nousevat entistä enemmän koko sosiaalialan yhteisen osaamisen kohteeksi (Vuorensyrjä ym. 2006, 186). Maahanmuuttajien kanssa tehtävässä lastensuojelu- ja perhetyössä on tärkeää ymmärtää kotoutumisprosessin erilaiset vaiheet. Perheissä eri kotoutumisprosessin vaiheet voivat aiheuttaa ristiriitoja ja kriisiyttää perheen niin, että tarvi-

taan lastensuojelu- tai perhetyötä. Tällöin usein vanhemmat tarvitsevat tilanteeseen neuvoa ja tukea sekä tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Kotoutumisprosessin ongelmia ei kuitenkaan saa sekoittaa lastensuojelullisiin ongelmiin. (Anis 2008, 89 -90.)

Työskenneltäessä maahanmuuttajien parissa on tärkeää, että kulttuuria tai kulttuurisia eroja ei aseteta ongelmien syiksi. Henkilön haitallisen toiminnan selittäminen erilaisella kulttuurilla voi estää työskentelyn tai tehdä siitä hyödyttömiä. Haasteena maahanmuuttajatyössä on lasten ja läheisten arkipäivänä kokeman rasismien tiedostaminen ja siihen puuttuminen eri työmenetelmiä hyödyntämällä. Rasismien tiedostaminen on vaikeaa ja tulkinnat rasismista ovat erilaisia. Rasistisia kommentteja saatetaan vähätellä ja selittää harmittomiksi ja tarkoituksettomiksi. (Anis 2008, 97-98.)

Ammattikorkeakouluissa tulisi lisätä sosiaalialan erityisosaamisessa työmenetelmiin ja kehittämiseen liittyviä sisältöjä. Kun työmenetelmien opetusta on riittävästi koulutuksessa, vahvistuu ammatillinen osaaminen. Työmenetelmäosaamisella pystytään vastaamaan asiakkaiden muuttuviin tuen tarpeisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin. (Helminen 2014, 44.) Työmenetelmien opetus ei saisi jäädä irralliseksi käytännöstä, vaan se tulisi sitouttaa esimerkiksi harjoittelujen yhteydessä aitoihin asiakastilanteisiin (Aaltonen ym. 2008, 60).

Lastensuojelu- ja perhetyössä lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä eri alojen ammattilaisilla on tärkeää olla yhteinen näkemys lapsen ja nuoren hyvän kasvun tarpeista. Ammattilaisten ja vanhempien kesken tarvitaan vuoropuhelua ja sen seurauksena yhteistä näkemystä kasvatuskumppanuudesta. Lapsi- ja perhelähtöisyys edellyttää hyvin toimivia palvelukokonaisuuksia ja palvelujen sektorirajat ylittävää yhteensovittamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016b, 16.)

Sosionomi kohtaa työssään paljon ongelmaperheitä. Ongelmaperheet, maahanmuuttajaperheet, köyhät perheet, työttömät, vammaisten lasten perheet sekä monilapsiset perheet joutuvat helposti vaikeisiin elämäntilan-

teisiin. Näille perheille on ominaista talouteen, asuntoon, psyykkiseen hyvinvointiin, kasvatukseen, terveyteen ja työllisyyteen liittyvät ongelmat. Tieteellinen kiinnostus perheiden tukemisessa vaikeassa elämäntilanteessa on kasvanut merkittävästi johtuen koko yhteiskunnan järjestelmästä ja sen kriisiytymisestä viime vuosina. Tämä on johtanut siihen, että tarvitaan perusteellisempaa tutkimusta siitä, mitkä syyt, asiat lisäävät perheen ongelmia sekä miten tuottaa perheille tehokkaampia ennalta ehkäiseviä, korjaavia tai kuntouttavia palveluita. (Gaysina, Raykova, & Zakirova 2015, 634.)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (2016b, 17) mukaan perhetyön parissa työskentelevien ammattilaisten osaamista tulee uudistaa LAPE-kärkihankkeen muutosohjelmaa tukevaksi. Ammattilaisten osaamista vahvistetaan täydennyskoulutuksella siten, että keskitytään lasten, nuorten ja vanhempien kohtaamiseen sekä luodaan toimivia varhaisen tuen ja hoidon sekä vanhemmuustaitojen ohjaamisen työmenetelmiä ammattilaisille.

2.2 Lastensuojelu

Suomessa vuoden 2008 alussa voimaan tullut lastensuojelulaki (LsL 417/2007) ja uusi sosiaalihuoltolaki (Shl 1301/2014), joka astui voimaan vuoden 2015 alussa korostavat kuntien tehtävää perheiden ja lasten tukemisessa ennalta ehkäisevästi ja vanhempien velvollisuutta huolehtia lastensa hyvinvoinnista. Lastensuojelu säätelee lapsen, vanhempien sekä valtion välistä suhdetta ideologisella, poliittisella, juridisella ja arkisella tasolla (Eronen 2012, 21).

Vanhemmat ja lapsen muut huoltajat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Jos he eivät syystä taikka toisesta tähän tehtävään pysty, on heillä oikeus saada apua yhteiskunnalta. Yhteiskunnan tavoitteena on ensisijaisesti tukea apua tarvitsevia perheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta vanhemmat tai muut huoltajat kykenevät suoriutumaan lapsen kasvatustehtävästään itse. Jos vanhemmat tai huoltajat eivät jostain syystä pysty huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista, on Suomessa yhteiskunnan velvollisuus puuttua perheen tilanteeseen.

Tällöin lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen hyvinvointi. Lastensuojelun tuottama apu ei siis ole aina vapaaehtoista, vaan lastensuojelulaki määrää, että lastensuojeluviranomaisten täytyy ryhtyä tietyissä tilanteissa toimiin lapsen suojelemiseksi. (Lastensuojelun keskusliitto 2016.)

Lastensuojelu on lastensuojelulain alaista toimintaa ja se osaltaan toteuttaa Lapsen oikeuksien sopimusta. Lastensuojelun tarkoituksena on turvata kaikkien lasten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun alaista työtä on sekä yhteiskunnan hoito huolehtimalla yleisistä oloista ja ehkäisemällä ongelmia, että korjaavat toimet hoitamalla yksilöitä ja perheitä. Lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen ja lastensuojelun ydin on lapsen kehityksen ja terveyden turvaamisessa sekä sitä vaarantavien tekijöiden poistamisessa. (Bardy 2013, 71-73.)

Suomi edustaa hyvinvointipainotteista lastensuojelumallia, jossa lastensuojelun tehtävä on lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemista. Hyvinvointipainotteista lastensuojelumallia on kritisoitu muodottomuudesta, laaja-alaisuudesta ja spesifioimattomuudesta sillä hyvinvointipainotteinen lastensuojelu rakentuu sosiaalityöntekijöiden ammatillisen työskentelyn vaaraan. Suomessa aluevalvontavirastot ovat toistuvasti raportoineet peruspalveluselityksissään pätevien sosiaalityöntekijöiden puutteesta ja työntekijöiden vaihtuvuudesta, joita voidaan pitää uhkana perheiden auttamisen pitkäjänteisyydelle ja suunnitelmallisuudelle. (Eronen 2012, 22.)

Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki ovat ensisijaisen tärkeitä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan perheille tukea ja apua riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai niiden pahenemista. Neuvolalla, päivähoidolla ja koululla on tärkeä tehtävä ehkäisevän työn toteuttamisessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2016a, 21) LAPE-kärkihankkeen mukaan lastensuojelussa tulisi vahvistaa lasten osallisuutta ja lapsikeskeistä työskentelyä sekä luoda edellytykset kokonaisvaltaisen ja yksilöllisen avun ja tuen tarjoamiselle lapsille ja perheille siten, että huostaanottojen tarve vähenisi. Lisäksi tulee vahvistaa lastensuojelun erityisosaamista ja yhtenäistää lastensuojelun eri työvaiheisiin ja erityistilanteisiin liittyviä työkäytäntöjä sekä luoda lastensuojelupalvelujen seuranta- ja arviointitiedon tuottamista varten pysyvät ja palveluihin integroituvat toimintakäytännöt.

Lastensuojeluun kuuluu myös sijaishuolto, joka on iso osa lastensuojelua. Lapsen sijoitus on aina yhteiskunnallista puuttumista perheen henkilökohtaiseen elämään. Se vaikuttaa perhesuhteisiin ja käsityksiin myös itsestä suhteessa muihin. Lapsen sijoitus muuttaa koko perheen elämää ja luo siihen uuden tilan, jossa elämää sijoituksen jälkeen eletään. Sijoituksessa lapsi siirretään pois kodista, josta Suomessa myös käytetään puhuttaessa termiä ”kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista”. (Eronen 2012, 26.) Nykyinen lastensuojelulaki edellyttää, että sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota lapsen tarpeisiin ja huostaanoton perusteisiin. Paikan valinnan tulisi myös mahdollistaa lapselle sisarussuhteiden ja muiden läheisten suhteiden ylläpito ja hoidon jatkuvuus. (Lastensuojelulaki 417/2007, § 50.)

Lapsen huostaanotto on viimeinen vaihtoehto, joka tarkoittaa, että lapsesta pidetään huolta hänen oman kotinsa ulkopuolella. Se on viimeinen toimi, johon ryhdytään, jos ongelmat ovat todella vakavia tai ne ovat kestäneet kauan ja kaikki mahdollinen on tehty perheen tukemiseksi. Laki määrää, että lapsi pitää ottaa huostaan, kun mikään muu ei auta. (Eronen 2012, 28; Lastensuojelulaki 417/2007, § 40.)

2.3 Perhetyö

Perhetyö kytkeytyy lastensuojelun kaikkiin vaiheisiin. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua, eikä näin ollen vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Mikäli lapsi ja hänen perhensä ovat lastensuojelun asiakkaana, ovat he oikeutettuja saamaan sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä tai

lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016a.)

Perhetyö on asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvoinnin tukemista erilaisissa elämäntilanteissa työntekijän ammatillista ja tavoitteellista työskentelyä mukailleen. Perhetyö on tärkeä työmuoto lasten ja perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille, ja sen erilaisista muodoista on kirjoitettu lukuisia tutkimuksia. Perhetyötä voidaan yhtä hyvin tehdä niin peruspalvelujen piirissä kuin lastensuojelun työmuotona. (Eronen 2012, 24.) Perhetyöstä on tulossa lisääntyvässä määrin AMK- tasoista alemman korkeakoulutason työtä ja lastensuojelun perhetyöstä puhuttaessa erityisesti sosionomien työtä (Heino 2008, 58).

Perhetyö on perhelähtöistä ja tavoitteellista, jossa pyritään löytämään vanhempien kanssa yhteinen toimintalinja. Työskentelyn haasteena on lasten tarpeiden tunnistaminen aikuisten tarpeista. Perhetyössä näyttäytyvät lasten oikeuksina lapsen oikeus vanhempiin ja perhe-elämään. Ammatillisuuden ydin on myönteinen keskustelu ja perheen tukeminen. Ensisijaisia suojelun kohteita ovat kehittyvä lapsi ja lähisuhteet. (Hurtig 2003, 163, 175.) Perheiden arjen tukemisessa ja vuorovaikutuksessa on huomioitava kunkin perheen yksilölliset ominaisuudet kuten perheen rakenne, taloudellinen tilanne, perhesuhteiden luonne ja muut erityisominaisuudet perheen vaikeassa elämäntilanteessa (Gaysina ym. 2015, 638).

Perhetyö on parhaimmillaan sitä, että työskentely avaa vanhempia näkemään oman tilanteen ja tiedostamaan oman ja lapsen tarpeen avusta sekä halun sitoutua muutostyöhön (Hurtig 2003, 180-181). Perhetyön tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen. Perhetyöllä voidaan tarkoittaa perheiden kanssa tehtävää työtä tai perheiden parissa tehtävää työtä erityisesti näiden kotona. Perhetyötä ovat asiakasperheelle annettava epävirallinen tuki tai laajempi tuki ja puuttuminen perheen elämään erilaisten virallisten väliintulojen avulla, millä voidaan tarkoittaa lastensuojelullisia, perheterapeuttisia tai ennalta ehkäiseviä palveluja. Perhetyötä tehdään ehkäisevänä tai niin sanottuna korjaavana työnä yleisimmin sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun

yhteydessä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2012, 12; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016a.)

Uuden sosiaalihuoltolain perusteella perhetyö voi myös olla sosiaalihuoltolakiin perustuvaa palvelua eikä näin ollen vaadi lastensuojelun asiakkuutta (Sosiaalihuoltolaki 1301/ 2014). Suomessa on viime aikoina yleistynyt kaikille lapsiperheille suunnattu perhekeskusmalli, jonka on todettu olevan hyvä tapa koota perheille suunnattuja hajanaisia palveluita ja siirtää painopistettä entistä enemmän varhaiseen tukeen. Perhekeskusmallissa pääsääntöisesti alle kouluikäisten lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia edistävät palvelut sekä varhaisen tuen ja hoidon palvelut on koottu verkostoiden asiakaslähtöiseksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016b, 19.) Perhetyöllä on todettu olevan vaikutusta lastensuojelun asiakkaille. Perhetyötä saaneista lastensuojelun asiakkaista, joka toisen tilanne oli parantunut palvelun myötä. (Heino, Hyry, Ikäheimo, Kuronen & Rajala 2016, 8.)

Lastensuojelu- ja perhetyön kehittäminen on nykyisen hallituksen mukaan tarpeellista. LAPE-kärkihankkeen yksi tärkeä lähtökohta on, että ammatillista auttamista suunnataan enemmän ennaltaehkäisevään, hyvinvointia edistävään ja yksilöitä ja yhteisöjä vahvistavaan työhön. Palveluja kehitetään vahvistamaan lapsen ja nuoren kehitystä ja hyvinvointia suojaavia tekijöitä, joihin kuuluvat muun muassa lapsen ja vanhemman välinen hyvä vuorovaikutus, lapsen tarpeet huomioon ottava huolehtiva kasvatuskulttuuri, hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä lapsen, nuoren ja perheen vahvuuksien löytäminen ja niissä tukeminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a, 15.)

Kaikissa perheille tarjotuissa palveluissa tulisi vahvistaa lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiansa osallistumista sekä kokemusasiantuntemuksen huomioimista. Puutteita on todettu olevan erityisesti, lasten ja nuorten kohtaamisessa ja kuulemisessa sekä heidän mielipiteiden selvittämisessä. Suurimpia ongelmia on esiintynyt tilanteissa, joissa lapsi, nuori tai perhe on tarvinnut useita eri palveluita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a, 8, 10.)

LAPE-kärkihankkeen mukaan perhetyön palveluita tulee kehittää ottamaan tietoisesti huomioon perheiden monimuotoisuus. Samalla voidaan kehittää palveluita sukupuolitietoisesti eli isien ja äitien, poikien ja tyttöjen erilaiset tarpeet sekä sukupuolen moninaisuuden huomioivaksi. Tämä tarkoittaa ammattilaisten osaamisen kehittämistä, parempaa tietoa ja ymmärrystä perheiden tarpeista, tiedottamista, uusia käytäntöjä ja verkostoitumista kolmannen sektorin ja järjestöjen kanssa. Työskentelyssä tulisi huomioida myös maahanmuuttajien määrän lisääntyminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016b, 16.)

2.4 Lastensuojelu- ja perhetyön työmenetelmät

Sosionomit kohtaavat työssään mitä erilaisimpia asiakkaita, tilanteita ja haasteita, joiden parissa työskentelyyn tarvitaan monipuolisia työmenetelmiä. Työmenetelmät ja niiden vaatimat taidot perustuvat ammatilliseen osaamiseen sekä myös työntekijän omaan persoonaan ja kommunikointikykyyn. (Nietosvuori 2008, 135.) Työmenetelmät ja niiden teoriat ohjaavat lastensuojelu- ja perhetyön työntekijän tapaa olla vuorovaikutuksessa. Sosiaalityön työmenetelmiä ovat erilaiset palvelut, avustukset ja toimenpiteet sekä erityiset toimintatavat kuten läheisneuvonpito, perhevideointi ja TheraPlay. (Kaikko & Friis 2013, 106, 111.)

Teoriatieto auttaa työntekijää ennustamaan tai kuvaamaan ilmiötä sosiaalityössä ja auttaa työntekijää ymmärtämään asiakkaan erilaisia elämäntilanteita, vaikeuksia ja kokemuksia. Työmenetelmä määrittelee, mitä tehdä kun edessä on tietty ilmiö. Sosiaalityössä käytettäviä työmenetelmiä on usein tutkittu ja niiden vaikuttavuutta mitattu. Työntekijän tulee osata perustella ja arvioida käyttämänsä työmenetelmää, jotta voidaan määrittää mikä työmenetelmistä toimii ja mikä ei. Sosiaalityössä voidaan käyttää yhtä tai useampaa menetelmää samanaikaisesti. Mikäli valittu työmenetelmä ei toimi, työntekijän tulee ottaa käyttöön työmenetelmä, joka vastaa paremmin asiakkaan tarpeisiin. (Teater 2010, 2-4, 6.)

Lastensuojelussa käytetyt työmenetelmät ovat suurempia kokonaisuuksia, joissa on perusteltu työtapaa, prosessia ja periaatteita käytettävää työmenetelmää kohtaan. Työmenetelmien eteen on tehty useimmiten tutkimus- ja kehittämistyötä ja menetelmät ovat kokonaisvaltaisia työtapoja. Eri menetelmien sisällä voidaan käyttää erilaisia välineitä. Työvälineet ovat yksittäisiä työtä auttavia välineitä, kuten kortit, erilaiset listat, lomakkeet tai tehtävät. Useimmat työmenetelmistä ovat sovellettavissa moniin eri vaiheisiin lastensuojelutyössä. Lastensuojelun työprosessien eri vaiheisiin voi käyttää useita vaihtoehtoisia tai rinnakkaisia työmenetelmiä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016c; Sosnet yliopistoverkosto 2016.)

Työmenetelmät ovat työkaluja, ja työkalun käyttäjällä tulee ensin olla lastensuojelutyössä tarvittavia tietoa ja taitoja. Näistä yksi tärkein taito on muun muassa kyky olla asiakkaan kanssa toimivassa vuorovaikutussuhteessa. Työmenetelmien ja työvälineiden käytössä onkin dialogisuus, vuorovaikutus ja asiakkaan kohtaaminen ensiarvoisen tärkeää. Ei ole tarpeellista eikä kannattavaa yrittää oppia ja hallita kaikkia mahdollisia työmenetelmiä. Eri työmenetelmien juurtuminen osaksi työyhteisöjen työkäytäntöjä tapahtuu vain niitä käyttämällä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016c; Sosnet yliopistoverkosto 2016.)

Perhetyössä asiakasperheen tarpeet, tavoitteet ja elämäntilanne sekä työntekijän ammatillinen kiinnostus ja osaaminen, persoona ja resurssit vaikuttavat siihen, millaisia menetelmiä kulloinkin käytetään. Tärkein menetelmä on keskustelu, jossa korostuu dialoginen kohtaaminen asiakkaan kanssa sekä ratkaisukeskeinen työote. Perhetyön yleisimpiä menetelmiä ovat perhetyön suunnittelu ja dokumentointi, tavoitteiden laatiminen ja palautekeskustelu, vanhemmuuden, parisuhteen ja perhetilanteen arviointi, kotikäynnit ja arjen hallinnan keinot, keskustelu, neuvonta ja ohjaus, toiminnalliset menetelmät, varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, videoavusteinen perheohjaus, parityöskentely ja erilaiset verkostomenetelmät ja ryhmätoiminta. Lisäksi työskentelyssä voidaan käyttää erilaisia perhetilanteen kartoituslomakkeita, kortteja ja roolikarttoja, kuten vanhemmuuden ja parisuhteen roolikartat sekä vauvojen tarvekartta. Työntekijän tulee olla

tietoinen siitä mitä työmenetelmää käyttää ja millä teoreettisella viitekehysellä. Kuitenkaan yksittäiset menetelmät eivät takaa perhetyön onnistumista, vaan keskeistä on yhteistyön laatu. Tärkeintä on antaa perheelle kiireetöntä yhteistä aikaa ja läsnäoloa, aidon kiinnostuksen ja välittämisen ilmapiirissa. (Järvinen ym. 2012,158; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016c.)

Lastensuojelu- ja perhetyön työmenetelmien kirjo on hyvin laaja. Tuomme esille yksityiskohtaisemmin joitakin työmenetelmiä, jotka ovat yleisiä lastensuojelu- tai perhetyössä ja jotka sopivat moniin eri tarkoituksiin.

Huolen puheeksiottaminen on yksi käytetty työmenetelmä sekä lastensuojelu- että perhetyössä. Lähtökohtana työmenetelmän käytölle on työntekijän huoli. Huolen puheeksiottoa käytetään tilanteissa, joissa huoli halutaan ottaa käsittelyyn. Työmenetelmän avulla otetaan vaikea asia esille asiakasta kunnioittaen, tukea tarjoten ja se toteutetaan avoimena keskusteluna. (Eriksson & Arnkil 2012,12, 20; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016c.) Huolen puheeksiottaminen on työmenetelmä, jossa lähestytään asiakasta tavalla, mikä ei loukkaa heitä. Huolen ilmaiseminen niin, että pyydetään asiakasta yhteistyöhön avaa dialogin. Varhaisella ja dialogisesti huolen puheeksiottamisella on koettu yhteistyön parantuneen vaikeissakin asiakastilanteissa.(Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016c.)

Taiteelliseen ja toiminnalliseen työskentelyyn perustuvat työmenetelmät ovat monipuolistaneet merkittävästi lastensuojelun toimintakäytäntöjä ja tarjonneet lastensuojelutyöhön aivan uusia kehittämismahdollisuuksia. Luova ilmaisu ja toiminnalliset työmenetelmät tarjoavat myös monikulttuurisissa kohtaamisissa uudenlaisia vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan keinoja, joissa on mahdollista oppia ymmärtämään toinen toistaan. Taidelähtöisten työmenetelmien käyttö on lisääntynyt koko ajan lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä ja sen merkitystä on selvitetty erilaisissa käytännön hankkeisiin liittyvissä tutkimus- ja seurantaraporteissa. (Känkänen 2013, 29, 32.)

Taiteen käyttäminen työvälineenä on tuttua lastensuojelussa ja etenkin si-
jaishuollossa (Känkänen 2013, 66). Lastensuojelun parissa työskenneltä-
essä voidaan käyttää toiminnallisia työmenetelmiä ja erilaisia terapiamuo-
toja, kuten musiikki- ja kuvataideterapiaa tai psykodraamaa, mutta myös
vähemmän tuttuja luovuusterapioita, kuten esimerkiksi valokuva- tai tans-
siterapiaa lasten kanssa tehtävän työn tukena (Känkänen 2013, 66; Helmi-
nen 2014, 56). Hurtigin mukaan (2003, 163) lapsilähtöisiä työmuotoja käy-
tettäessä työssä korostuu lasten oma kertomus arjestaan ja sen huolista ja
peloista.

Taidelähtöisten työmenetelmien soveltamisella lastensuojelussa voidaan
lisätä lapsen osallisuuden kokemusta ja sen vahvistamista sekä dialogi-
suuteen perustuvan vuorovaikutuksen lisäämistä. Taidelähtöisen työsken-
telyn avulla voidaan myös saattaa lapsi kosketukseen omien tunteidensa
ja muistojensa kanssa ja sillä tavoin auttaa häntä lisäämään itsetuntemus-
taan. Monelle lastensuojelun parissa toimivalle työntekijälle erilaiset toi-
minnalliset välineet, kuten lautapelit ja kortit tai elämäkerralliset työskente-
lyvälineet, muodostavat nykyisin tärkeän osan arkisesta työvälineistöstä.
(Känkänen 2013, 68, 71, 77.)

Työmenetelmistä myös läheisneuvonpito ja ennakoitdialogit sopivat työ-
menetelminä moniin tarkoituksiin. *Läheisneuvonpitoa* voidaan soveltaa
monenlaisissa tilanteissa ja sitä voidaan käyttää periaatteessa kaikissa
lastensuojelun asiakasprosessin vaiheissa. Läheisneuvonpidon pyrkimyks-
enä on tarjota ammatillista tietoa ymmärrettävällä tavalla lapsen, perheen
ja läheisten käyttöön tarkoituksenaan etsiä ratkaisua lastensuojelun mää-
rittämään ongelmaan. Läheisneuvonpito perustuu asiakkaiden suostumuk-
seen ja siitä laaditaan asiakassuunnitelma, jonka toteutumista seurataan
sovitusti yhteistyössä asiakkaan, läheisten ja viranomaisten kesken. Lä-
heisneuvonpidossa lastensuojeluprosessin käynnistämä tilanne kartoite-
taan yhdessä ja sen selvittelyyn osallistuvat kaikki ne tahot, jotka ovat kyt-
keytyneet lapsen asiaan ja kukin taho tuo omat tietonsa esille yhteisesti.
(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016c.)

Ennakointidialogilla eli verkostopalaverilla tarkoitetaan työtapaa ja työmenetelmää, josta voidaan käyttää myös nimityksiä tulevaisuuden muistelu, tulevaisuusdialogi sekä verkostoneuvonpito tai verkostodialogi. Ennakointidialogit ovat keino toteuttaa erilaisten verkostojen yhteisiä palavereita niin, että osanottajat löytävät tapoja koordinoida yhteistoimintaansa. Tavoitteena on selkeyttää eri tahojen yhteistyötä, yhdistää verkoston voimavaroja ja avartaa toimintamahdollisuuksia dialogisesti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016c.) Yhteistyö eri verkostojen kanssa on tärkeää, jotta asiakkaat saavat laadukkaita, tuloksellisia ja vaikuttavia palveluja. Verkostotyön onnistuminen vaatii työntekijältä taitoa kyseenalaistaa oma ammatillinen toiminta ja rakentaa oma toiminta yhteistoiminnan mukaiseksi. (Pärnä 2012, 218-219).

Suunnittelu- ja arviointikokonaisuus on työmenetelmä, joka ohjaa moniammatillisen tiimin tavoitteellista yhteistyötä; suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Työmenetelmää voidaan käyttää yksittäisessä ryhmäprosessissa tai työskentelyn kokonaisstrategiassa. Suunnittelu- ja arviointikokonaisuus hyödyntää työntekijöiden voimavaroja, kokemuksia ja ideoita. Sen käyttö lisää osallisuutta ja dialogisuutta yhteistyöverkostossa, mikä näkyy työntekijän sitoutumisena tavoitteisiin ja vahvistaa voimaantumisen kokemusta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016c.) Suunnitelmallisella lastensuojelutyöllä ja sitä arvioivalla työskentelyllä on todettu olevan keskeinen onnistumiseen vaikuttava tekijä lastensuojelutyössä. (Rousu 2007,11).

Sijaishuollossa yksi melko tavanomainen työmenetelmä on *kiinnipittäminen* (Hoikkala 2016, 57). Sijaishuollossa kiinnipittäminen voi olla tarpeellista toisen henkilön tai lapsen oman hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen vuoksi. Kiinnipitämisen tavoitteena voi olla aggressiivisen lapsen rauhoittaminen ja tunteiden hallinta. (Munter 2014, 10; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016b.)

Kiinnipittämisestä puhutaan, kun esimerkiksi aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi laitetaan maahan makaamaan vatsalleen. Kiinnipidossa on hyvä olla aina kaksi aikuista, joista toinen istuu lapsen päällä rajoittaen jalkojen liikkumista ja toinen aikuinen pitelee lapsen päätä, jotta lapsi ei voi satuttaa

itseään tai muita. Kiinnipito-otteessa ollaan niin kauan, kunnes lapsi rauhoittuu, ja tämän jälkeen lapsen kanssa käydään keskustelua tapahtuneesta ja selvitetään miksi lapsi käyttäytyi aggressiivisesti ja miten lapsi olisi voinut tilanteessa toimia toisin. Kiinnipitämisen aikana aikuisen tulee muistaa pysyä rauhallisena, jotta kiinnipidolla olisi terapeuttinen vaikutus. (Munter 2014, 10-11.)

Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva tai laitoksen johtaja voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta. Kiinnipitämisen seurauksena on laitoksen johtajan annettava kirjallinen selvitys lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön on annettava kirjallinen selvitys johtajalle. (Lastensuojelulaki 417/2007, 68§; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016b.)

Perhetyön työmenetelmänä on yleistymässä *arkilähtöinen perhetyö*. Arkilähtöisen perhetyön tavoitteena on pyrkiä vuorovaikutukselliseen toimintaan ja yhteisen tulkintahorisontin löytymiseen. Työn keskeisin lähtökohta on asiakkaiden arjen todellisuus. Menetelmässä pyritään muodostamaan mahdollisimman tarkka kuva asiakkaan todellisuudesta ja ymmärtämään sitä ja auttaa itse asiakasta ymmärtämään sitä. Dialogi ja kommunikatiivisuus ovat tärkeä osa arkilähtöistä perhetyötä. Kaikilla toimijoilla on oma tulkintahorisontti, niitä voidaan ymmärtää kuuntelemalla ja yhdessä toimien. Yhteisen tulkinnan löytymiseksi apuna asiakastyössä voidaan käyttää esimerkiksi roolikarttaa tai erilaisia kortteja. Työskentelyn tavoitteena on auttaa ja tukea asiakasta omaan arkeen rakentaen. Painopisteenä on perheen ja sen jäsenten voimien ja kasvun edistäminen. (Hovi-Pulsa 2011, 85-97.)

2.5 Sosionomina lastensuojelu- ja perhetyössä

Lastensuojelun avohuollossa sosionomit työskentelevät sosiaaliohjaajina, perhetyöntekijöinä tai ohjaajina lastensuojelun ehkäisevän- tai korjaavan työn alueella. Lastensuojelun sijaishuollossa sosionomeja työskentelee erilaisissa lastensuojelulaitoksissa tai -yksiköissä sosiaaliohjaajina tai vastaavina ohjaajina. Lastensuojelun avohuollossa sosionomin työ tukee eri

tavoitin asiakasprosessin etenemistä lastensuojelussa. Yleensä sosiaaliohjaajan tehtäviin kuuluu asiakastyössä lapsiperheen parissa perheen tukemista kasvatustehtävissä johon voi kuulua erilaisia toiminnallisia työtapoja, kuten retki-, leiri-, ja ryhmätoimintaa. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2011, 86- 87.)

Lisäksi sosiaaliohjaajan työ on asiakkaan asioiden ajamista ja edun valvomista, palveluiden koordinoimista ja verkostojen luomista. Sosiaaliohjaaja työskentelee asiakaslähtöisesti ja huomioi työskentelyssään asiakkaan kokonaisvaltaisesti, niin että asiakkaan hyvinvointi, toimintakyky ja itsenäisyys vahvistuisivat. (Helminen 2013, 243, 246.) Lastensuojelun avohuollossa sosiaaliohjauksen ja yksilö- ja perhetyön avulla voidaan ehkäistä lastensuojelun tarpeen muuttuminen sijaishuoltoa vaativaksi (Mäkinen ym. 2011, 87).

Lastensuojelun sijaishuollossa sosionomin tehtävänä on toteuttaa lastensuojelun asiakassuunnitelmaa ja vastata sijaishuollolle annetusta kasvatustehtävästä, johon kuuluu lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen turvaaminen ja lapsen toimivan ja turvallisen arjen jatkumisen varmistaminen. Työhön kuuluu siten yhteydenpito lapsen lähiverkoston kanssa, lasten ja vanhempien yhteydenpidon tukeminen ja yhteistyö läheisten ja viranomaisten kanssa. (Mäkinen ym. 2011, 87.)

Pitkäsen (2011, 113-116) mukaan sijoitetun lapsen vanhempien kokema vanhemmuus on kantava voima, joten vanhempien kuntoutumisen näkökulmasta vanhemmuuden tukemisella sijoituksen aikana on merkitystä. Tarvitaan systemaattista vanhemmuuden tukemista, vanhempien tarpeisiin vastaamista ja lapsisensitiivistä vanhemmuustyötä. Mäkinen ym. (2011, 88) toteavat, että sosiaaliohjaajan työhön lastensuojelun sijaishuollossa kuuluu myös kasvatussuunnitelman käytännön toteuttaminen. Lastensuojelulaitoksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös jälkihuoltoa, joka on lastensuojelulain mukainen palvelu, jonka tavoitteena on tukea sijaishuollossa olleen nuoren itsenäistymistä omaan elämään.

Perhetyössä sosionomit voivat työskennellä monilla eri tahoilla kuten sosiaalityössä, päivähoitossa, neuvoloissa ja seurakunnissa. Laajasti tarkasteltuna perhetyöksi voidaan laskea kaikki perheiden kanssa tehtävä työ. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 24-25.) Sosionomien tekemä perhetyö näyttäytyy Nymanin (2009, 126) mukaan arjessa tehtävänä työnä, jolle on ominaista tilanelähtöisyys, läheinen yhteys asiakkaisiin ja ammatillinen suhtautuminen työhön ja sen tavoitteisiin. Työ on asiakastyötä, joka vaatii oman tiedollisen perustansa ja tapahtuu moniammatillisissa verkostoissa.

Lastensuojelun perhetyössä työntekijältä vaaditaan tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta, kehitystä vaarantavista riskitekijöistä ja lasta suojaavista tekijöistä. Ammattitaitoa, eettistä harkintaa ja läpinäkyvyyttä vaativat perhetyön tilanteet, jolloin haetaan näyttöä sijoituksen perustaksi. (Myllärniemi 2007, 82.) Vaikuttava sosiaalityö on vuorovaikutuksellista, suunnitelmallista, asiakasta osallistavaa ja sitä toteuttaa ammattitaitoinen henkilö, joka tutkii omaa työtään. Sosiaalityön tulee tukea kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti ihmisen selviytymistä ja muutostyötä. (Kempainen, Kostamo-Pääkkö, Niskala, Ojaniemi & Vesterinen 2010, 133.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportin mukaan avohuollon palveluita oli perheisiin tuotettu paljon, mutta palvelut eivät olleet riittäviä. Lasten vanhempien taloudellisten ja terveydellisten vaikeuksien lisäksi heidät arviointiin usein uupuneiksi ja se tuli usein näkyviin vanhempien mielenterveysongelmina tai päihteiden käyttönä. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen kasvatustaustalta löytyy vanhempien osaamattomuutta, avuttomuutta, sopimatonta kasvatustyyliä, perheväkivaltaa tai sen uhkaa ja perheen ja uusperheen ristiriitoja. Raportista käy ilmi, että palvelujen saatavuus oikeaan aikaan ei ole toiminut ja avun vastaanottamista on vastustettu. Lastensuojelu- tai perhetyön palvelulla tai tukitoimella voidaan vaikuttaa lapseen, jos lapsi kiinnittyy ja luottaa ammattilaiseen. Työskenneltäessä sosionomina lastensuojelu- ja perhetyössä, asiakassuhde tulee rakentaa turvalliselle pohjalle. Työskentelyn lähtökohtana tulee olla välittämisen ilmapiirissä, kestävän ihmissuhteen rakentaminen. Vaikuttava sosiaalityö tarvitsee

myös aikaresursseja sekä tiimin ja työyhteisön tuen, mikä auttaa selviytymään kuormittavastakin työtilanteesta. (Heino ym. 2016, 104, 106.)

3 SOSIAALIALAN KOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUSSA

3.1 Sosionomikoulutuksen osaamisperusta

Ammattikorkeakoululain mukaan ammattikorkeakoulussa annettavan koulutuksen tulisi vastata työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin. Ammattikorkeakoulun opetuksen tulee perustua tutkimukseen ja olla lähtökohdiltaan taiteellista ja sivistyksellistä koulutusta sekä tukea opiskelijaa ammatillisessa kasvussa. (Ammattikorkeakoululaki 923/2014, § 4.)

Ammattikorkeakoulujen strategioissa korostetaan työelämäyhteistyötä. Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on yhdessä työelämän kanssa vastata paikallisesti muuttuvan yhteiskunnan ja työelämän luomiin haasteisiin kouluttamalla ajan tasalla olevia ja tulevaisuuteen orientoituvia osaajia. Koska sosiaalialan työ on sidoksissa yhteiskuntaan, lainsäädäntöön, palvelurakenteeseen sekä moniin muihin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, vaikuttaa se myös sosionomien koulutukseen ja sen muuttamiseen sekä sen muotoutumiseen ajankohtaisia tarpeita vastaavaksi. (Mäkinen ym. 2011, 26; Valtiontalouden tarkastusvirasto 2009, 15, 23.)

Ammattikorkeakoulutuksen ydin on työelämälähtöisyys ja ammatillisesti suuntautuvat korkeakoulut. Ammattikorkeakoulut soveltavat opetussuunnitelma työssään ARENEN (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston) tutkintojen ja muun osaamisen kansallista viitekehystä NQF (National Qualifications Framework), jonka tarkoituksena on muun muassa parantaa tutkintojärjestelmän selkeyttä ja toimivuutta sekä lisätä tutkintojen kansallista ja kansainvälistä läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta. (ARENE 2010, 4.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaaminen voidaan jäsentää yleiseen työelämäosaamiseen, sosiaalialan ydinosaamiseen ja erityisosaamiseen, jotka kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Yleisessä työelämäosaamisessa on kyse valmiuksista, mitä työelämässä tarvitaan kuten projektityön taidot, kielitaito, oppimisvalmiudet. Sosiaalialan ydinosaamisessa on kyse kaikilla sosiaalialan toimintakentillä tarvittavasta sosiaalialan osaamisesta. Sosionomin (AMK) ydinosaamista voidaan jäsentää kuuden kompetenssin

kautta, joita ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelman sosionomi (AMK) opiskelija voi opintojen aikana hankkia ydinosaamisen lisäksi erityisosaamista. Erityisosaamisen vahvuuteen vaikuttavat opiskelijan tekemät ratkaisut, esimerkiksi opintokokonaisuuskohtaiset valinnat, harjoittelujen toteutusympäristöt ja opinnäytetyön aihe. (Helminen 2014, 20.)

Sosiaalialan erityisosaaminen määrittyy joko asiakasryhmän, työorientaation tai erityisen työmenetelmän hallinnan mukaisesti. Asiakasryhmäkohtaisessa osaamisessa voidaan puhua esimerkiksi lastensuojelun, päihdetyön tai kriminaalityön erityisosaamisesta. Työorientaatio-osaaminen tarkoittaa esimerkiksi sosiaalipedagogiikkaan tai toiminnalliseen orientaatioon liittyvää erityisosaamista. (Rouhiainen-Valo, Rantanen, Hovi-Pulsa & Tietäväinen 2010, 11-12,16.)

Opinnot on rakennettu ammattikorkeakouluissa siten, että ne tuottavat osaamiselle välttämätöntä laaja-alaista ammattitaitoa. Ammattikorkeakoulut voivat päättää itse suuntautumisvaihtoehdoista ja vaihtoehtoisista opinnoista, mikä mahdollistaa eri koulutusyksiköiden profiloitumisen. (Opetusministeriö 2007, 23.)

Sosiaalialan työssä vaikuttavina valtatrendeinä voidaan nähdä verkostomaisen työn lisääntyminen, työn murros, julkisen sektorin roolin muuttuminen sekä tekniikan kehitys. Merkittäviä muutoksia sosiaalialan toimintaympäristöissä aiheuttaa myös kunta- ja palvelurakenteen muutos sekä korkeakoulujärjestelmän rakenteen kehittäminen. Toimintaympäristössä tapahtuvat rakennemuutokset vaikuttavat myös sosiaalialan henkilöstön osaamiseen ja sosionomien työn tulevaisuuteen siten, että sosionomeilla tulisi olla hyvin laaja-alaista osaamista ja siihen liittyvää kykyä omaksua nopeasti monenlaista tietoa ja kykyä toimia muutoksessa. (Borgman 2015, 164, 175; Mäkinen ym. 2011, 198-201.)

Lahden ammattikorkeakoulu määrittelee sosionomitutkinnon antamia valmiuksia seuraavasti:

Sosionomitutkinto antaa valmiuksia sijoittua mitä erilaisempiin sosiaalityön työtehtäviin. Sosionomit sijoittuvat laaja-alaisesti valtion, kuntien sekä kolmannen sektorin tarjoamiin erilaisiin sosiaalialan eri tehtäviin. Näistä yleisempiä ovat sosiaaliohjaajan, ohjaajan, perheyöntekijän, vastaavan ohjaajan ja lastentarhanopettajan tehtävät. Sosionomien työn sisältö koostuu asiakkaiden neuvonnasta, ohjauksesta ja tukemisesta sekä heidän arjesta huolehtimisesta. Sosionomien työtehtäviin kuuluu myös erilaiset kasvatus- ja opetustehtävät sekä kuntoutuksen ja sosiaalisen tuen tehtävät. Sosionomit voivat työskennellä myös palvelutuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävissä. (Lahden ammattikorkeakoulu 2016b.)

Sosionomin osaaminen kasvaa aluksi koulutuksen kautta, mutta sitä kertyy sen jälkeen jatkuvasti työn itsensä, työtovereiden ja yhteistyökumppaneiden, asiakkaiden, oman elämäkokemuksen ja jatkuvan reflektoinnin avulla (Nyman 2009, 126). Sosionomin ammatillinen kasvu ja kehitys on prosessi, mikä rakentuu koulutuksen, työelämän ja elämäkokemuksen kautta opituista asioista. Ammatillisen kasvun ja kehityksen kautta sosionomista kasvaa ammattitaitoinen ja asiantuntija. (Helminen 2013, 255-256.)

Ammattikorkeakoulun opetuksen laatu vaihtelee. Tutkimuksen mukaan noin puolet ammattikorkeakoulu opiskelijoista on tyytyväisiä opetuksen tarjontaan ja sisältöön sekä henkilökunnan ammattitaitoon. Opintojen ohjaukseen ja opintojen suorittamiseen muissa korkeakouluissa esiintyy eniten tyytymättömyyttä. (Lavikainen 2010, 162.) Uusitalo (2015, 36) pohtii tutkimuksessaan, että tuottaako näin laaja-alainen tutkinto riittävää kompetenssia erilaisiin tehtäviin eri tehtävä-alueilla ja mitä kaikkea opiskelijoiden pitäisi oppia ja mitä heille tulisi opettaa sekä mitkä asiat tulisi oppia työssä.

3.2 Lahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma

Opetussuunnitelma on opintojen ja opetuksen suunnittelun väline opiskelijoille ja opettajille. Opetussuunnitelma kuvaa opiskelijan osaamisen kehittymistä kohti asiantuntijuutta ja sen tavoitteena on ohjata opintojen suunnittelua ja tehdä opiskelijan oppimisprosessia näkyväksi. Lahden ammattikorkeakoulussa opetussuunnitelmat ovat osaamisperustaisia ja noudattavat eurooppalaista ja kansallista tutkintojen viitekehystä. Osaamisperustaisessa opetussuunnitelmassa keskeistä on uudentyyppisen asiantuntijuuden määrittäminen, laajat osaamiskokonaisuudet, osaamisen sanoittaminen, tulevaisuusorientaatio ja rakenteiden joustavuus. Opetussuunnitelmissa on määritelty tutkinnon edellyttämä osaaminen ja kuvattu niihin kuuluvien opintojaksojen osaamistavoitteet sekä opintojen rakenne ja eteneminen. Opetussuunnitelma koostuu ydinosamisesta, joka muodostaa tutkinnon osaamisen perustan ja varmistaa alan asiantuntijuuden. Ydinosamisen lisäksi opiskelijat valitsevat tutkintoonsa täydentäviä osaamiskokonaisuuksia, jotka syventävät tai laajentavat opiskelijoiden osaamista ja antavat opiskelijoille mahdollisuuden yksilöllisen tutkinnon rakentamiseen. (Lahden ammattikorkeakoulu 2016b.)

3.3 Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opetussuunnitelman tavoitteet

Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksessa korostuvat seuraavat asiat:

Sosionomikoulutus profiloituu Lahden ammattikorkeakoulussa kriittistä ja yhteiskunnallista osallisuutta vahvistavaan kasvatus- ja ohjaustyöhön. Sosionomikoulutuksen keskiössä ovat asiakkaan osallisuuden vahvistaminen ja tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Sosiaalialan koulutuksessa sosiaalipedagoginen viitekehys ohjaa opetussuunnitelman sisältöjä, oppimiskäsitystä, opintojen toteutusta ja opiskelijan oppimista. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja työtoimissa korostuvat osallisuus, dialogisuus, toiminnallisuus, elämyksellisyys, yhteisöllisyys ja arkeen suuntautuneisuus. (Lahden ammattikorkeakoulu 2016d.)

Lahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman 2015-2016 mukaan sosiaalialan ammatillinen ydinosaaminen määritellään seuraavasti:

Sosionomilla on eettistä osaamista ja hän on sitoutunut toimimaan työssään sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti, sosionomi osaa luoda ammatillisen ja asiakasta osallistavan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen sekä osaa tukea ja ohjata erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan, kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja eri elämäntilanteissa, sosionomi tuntee hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevan palvelujärjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön sekä osaa analysoida epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja. Lisäksi sosionomi osaa reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen sekä tuntee hallinnon perusperiaatteet ja osaa toimia työyhteisön lähiesimiehenä ja kehittämisprosesseissa.

Ydinosaamisen lisäksi opiskelija valitsee tutkintoonsa täydentäviä osaamiskokonaisuuksia ja opintojaksoja, joilla opiskelija voi profiloida omaa osaamistaan ja suunnata omia ammatillisia tavoitteitaan. (Lahden ammattikorkeakoulu 2016b.)

Lahden ammattikorkeakoulu soveltaa osaamis pohjaisissa opetussuunnitelmissa eurooppalaisen ja kansallisen viitekehyksen (European Qualifications Framework EQF, National Qualifications Framework NQF) mukaisia osaamisen tasokuvauksia. Tutkintojen tuottama osaaminen määritetään osaamistavoitteiden (learning outcome) kautta, jolla tarkoitetaan kuvausta opiskelijan tavoitellusta oppimistuloksesta, tietoina (knowledge), taitoina (skills) ja pätevyyksinä (competence). (Lahden ammattikorkeakoulu 2016b.)

3.4 Sosionomikoulutuksen opetussuunnitelman lastensuojelun ja perheyön osaamistavoitteet

Lahden ammattikorkeakoulussa sosionomikoulutuksen lastensuojelun opetuksen osaamistavoitteina on, että opiskelija osaa käyttää ja soveltaa

lastensuojelulakia, osaa kuvata ammattieettisiä periaatteita lastensuojelussa sekä osaa kuvata ja vertailla lastensuojeluun liittyvää palvelujärjestelmää (Lahden ammattikorkeakoulu 2016a).

Lahden ammattikorkeakoulussa sosionomikoulutuksen perhetyön opetuksen osaamistavoitteina on, että opiskelija osaa analysoida perhetyöhön liittyviä lähtökohtia, tarpeita ja perusteita, osaa perusteella toimintaansa sosiaalialan eettisten periaatteiden mukaisesti sekä osaa kuvata arki- ja perhelähtöisyyttä toiminnan perustana (Lahden ammattikorkeakoulu 2016c).

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTTAMINEN

4.1 Tarkoitus, tavoite ja tiedonhaku

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa Lahden ammattikorkeakoululle tietoa työelämässä toimivien sosionomien osaamistarpeista lastensuojelu- ja perhetyössä sosionomikoulutuksen kehittämiseksi. Hyödynsaajana opinnäytetyössä voidaan nähdä ensisijaisesti Lahden ammattikorkeakoulu sekä sosionomiopiskelijat ja työelämä.

Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa työelämässä olevien sosionomien lastensuojelun- ja perhetyön osaamista. Tavoitteenamme on myös tarkastella Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opetussuunnitelman osaamis- ja kehittämistarpeita.

Opinnäytetyöhön kerättiin tietoa tutkimuskysymysten (LIITE 1) avulla ja lisäksi tiedonhaussa käytettiin MASTO-Finna, Melinda, Eric, Ebsco, Google Scholar ja ARTO –tietokantoja.

4.2 Toteutus ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöntekijöiden opinnäytetyöprosessi käynnistyi talvella 2016. Opinnäytetyöprosessiin ilmoitauduttiin helmikuussa 2016. Opinnäytetyöntekijät saivat ohjaavan opettajan opinnäytetyötä varten, joka osallistui opinnäytetyön aiheen ideointiin siten, että opinnäytetyön aihe tarkentui niin, että opinnäytetyöntekijät pääsivät työstämään opinnäytetyön suunnitelmaa. Toimeksiantosopimus allekirjoitettiin 11.5.2016. Opinnäytetyön suunnitelma esitettiin 20.5.2016 Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyön suunnitelmaseminaarissa. Tämän jälkeen työstiin teemahaastattelua perehtymällä lisää tutkimukseen liittyvään aineistoon. Haastattelut toteutettiin elokuussa 2016, jonka jälkeen analysoitiin tulokset, jotka esitettiin Lahden ammattikorkeakoululle 10.10.2016.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelun menetelmällä. Teemahaastat-

telu on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto ja sille on tyypillistä, että aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 85).

Laadullisen tutkimuksen avulla saatiin kerättyä tutkimustietoa haastateltavien kokemusten avulla ja näin ollen pystyttiin kuvaamaan ilmiötä paremmin sekä ymmärtämään sitä syvemmin. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään löydöksiin ilman eri tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita, jonka tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen niin, että päästään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tapausta käsitellään perusteellisesti syvyysuunnassa ja ollaan kiinnostuneita merkityksistä sekä siitä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailmaa (Kananen 2008, 24, 25). Tutkimuksen kohderyhmänä oli neljä Lahden ammattikorkeakoulusta valmistunutta sosionomia, jotka työskentelevät lastensuojelu- tai perhetyön parissa.

Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa tieto, jota kerätään, liittyy aina ihmisten tuottamiin merkityksiin. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä suositaan aineistolähtöistä analyysiä ja tiedonantajat tai tietolähteet valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tiedonantajien joukko on usein pieni. (Tuomi 2007, 97.) Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa onkin todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi ym. 2015, 161). Yksinkertaistettuna laadullisella tutkimuksella voidaan tarkoittaa kaikkea empiiristä tutkimusta, joka ei ole määrällistä (Tuomi 2007, 96).

Laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruun ja analysoinnin tärkein tekijä on tutkija itse, jonka kautta reaali maailma suodattuu tutkimustuloksiksi (Kananen 2008, 25). Tutkimusprosessissa voidaan joustavasti palata prosessin aikaisempiin vaiheisiin ja tutkija voi tehdä vuoroin kenttätöitä ja palata takaisin teorian pariin useitakin kertoja tutkimuksen aikana (Kananen 2012, 30).

Opinnäytetyöprosessin aikana noudatettiin avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) periaatteita ja tavoitteita, joita ovat tieteen ja tutkimuksen laadun kasvattaminen ja luottavuuden esiin tuominen avoimuuden kautta sekä tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kasvattaminen. Avoimuus on keskeinen periaate tieteessä ja tutkimuksessa, ja mahdollistaa näin ollen jo olemassa olevaan tietoon pohjautuvan uuden tiedon tuottamisen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 14-15.)

Tutkimuksessa sovellettiin myös tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä huomioimalla opinnäytetyössämme tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä piirteitä. Tutkimuksessa tulee huomioida muiden tutkijoiden työt ja saavutukset asianmukaisesti niin, että kunnioitetaan muiden tutkijoiden tekemää työtä ja viitataan heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla sekä hankitaan tarvittavat tutkimusluvut. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyössä otettiin huomioon tutkimuslupa-asiat ja tutkimukseen saatiin suullinen tutkimuslupa Lahden ammattikorkeakoululta.

4.3 Aineiston keruu ja analysointi

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla, jotka myös äänitettiin. Teemahaastattelu auttoi opinnäytetyöntekijöitä keräämään tarkennettua ja luotettavaa tietoa tutkimusta varten. Teemahaastattelun pääteemoja olivat Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen tuottama osaaminen lastensuojelu- ja perhetyöhön, lastensuojelu- ja perhetyön ydinosaaminen, sosionomikoulutuksen lastensuojelu- ja perhetyön kehittäminen työelämä lähtöisesti ja sosionomikoulutuksen sisällön tarkastelu lastensuojelu- ja perhetyön osaamistarpeiden näkökulmasta. Pääteemat muotoutuivat opinnäytetyön tavoitteen ja tarkoituksen pohjalta.

Teemahaastattelu on yleisin kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruun menetelmä. Haastattelu voidaan suorittaa joko yksilö- tai ryhmähaastatteluna ja haastateltavaksi valitaan ne henkilöt joita ilmiö koskettaa. (Kananen 2012, 100.) Teema tarkoittaa aihealuetta, josta keskustellaan eli voi-

daan puhua keskusteluaiheista (Kananen, 2012, 104). Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Opinnäytetyötä varten haastateltavat henkilöt ovat Lahden ammattikorkeakoulusta valmistuneita sosionomeja, jotka työskentelevät lastensuojelu- ja perhetyössä.

Teemahaastattelussa informanteja on vähän ja informantilta saatu tieto on syvällisempää. Teemahaastattelut tarjoavat tutkijalle riittävän väljyyden, mutta antavat myös mahdollisuuden käyttää rajaus mahdollisuuksia teemoittelulla. (Kananen 2008, 74.)

Teemat valitaan niin, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin tutkittavaan ilmiöön. Haastattelun alussa ei mennä yksityiskohtiin, sillä se voi sulkea pois ei-yksityiskohtaisia asioita, joilla voi olla merkitystä. Teemahaastattelun tekniikka etenee siis yleisestä yksityiseen, jossa yksittäisen teeman puitteissa edetään yleisestä yksityiskohtiin, jonka jälkeen siirrytään seuraavaan teemaan. (Kananen 2012, 102.)

Kanasen (2012, 101) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei useinkaan voida haastateltavien määrää määritellä etukäteen. Joissakin tapauksissa ilmiön kanssa tekemisissä olevien henkilöiden määrä on niin pieni, että heidät voidaan kaikki ottaa mukaan tutkimukseen. Jos ilmiö taas pitää sisällään paljon havaintoyksiköitä, haastateltavia otetaan niin paljon, kunnes vastauksen alkavat toistaa itseään eli saturoitua. Tällöin uusi haastateltava ei tuo enää mitään uutta ilmiön ymmärtämiseen.

Laadullisessa tutkimuksessa kerättyä tietoa tulee analysoida koko ajan, sillä muutoin on mahdotonta sanoa, milloin tiedonkeruu on riittävää (Kananen 2012, 101). Teemoittelu on luonteva etenemistapa teemahaastatteluaineiston analysoimisessa (KvaliMOTV 2016). Teemahaastatteluaineistot tiivistetään litteroiden (haastattelu puretaan tekstiksi), jonka jälkeen koodataan (luokitellaan) aineisto (Kananen 2012, 117). Teemoittelussa aineistoa järjestellään teemojen mukaan ja kunkin teeman alle kootaan ne asiat, jotka käsittelevät kyseessä olevaa teemaa. Tutkimusraportissa teemojen käsittelyn yhteydessä tuodaan esille sitaatteja, joiden tarkoituksena on havainnollistavien esimerkkien lisäksi tarjota lukijalle todiste siitä, että

tutkijalla on oikeasti aineisto, johon hänen analyysinsä pohjautuu. (Kvali-MOTV 2016.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmää. Teemahaastattelut nauhoitettiin ja sen jälkeen nauhoitteet litteroitiin eli purettiin tekstiksi. Litteroitua aineistoa syntyi 32 sivua. Tämän jälkeen litteroitu teksti koodattiin eli luokiteltiin. Koodauksen jälkeen tulokset analysoitiin teemoittelun avulla. Teemoittelussa tulokset järjestettiin pääteemoja mukaisesti.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Opinnäytetyötä varten haastateltiin neljää naispuoleista Lahden ammattikorkeakoulusta valmistunutta sosionomia, joista yksi oli käynyt muunto-koulutuksen. Haastateltavat henkilöt hankittiin kyselemällä Lahden seudulta toimivista sosiaalialan toimintaympäristöistä henkilöitä, jotka ovat valmistuneet Lahden ammattikorkeakoulusta sosionomeiksi ja työskentelevät lastensuojelu- tai perhetyön tehtävässä. Haastattelu hetkellä kaksi haastateltavaa työskenteli perhetyöntekijänä, yksi sosiaaliohjaajana ja yksi nuorisokotityöntekijänä. Kaikki haastatellut sosionomit olivat työskennelleet perhetyöntekijöinä, lyhyestä työsuhteesta 11 vuoteen. Haastatelluista sosionomeista kolme oli valmistunut vuosina 2014 - 2016 ja yksi haastateltu sosionomi oli valmistunut vuonna 2007.

5.2 Sosionomikoulutuksen tuottama osaaminen lastensuojelu- ja perhetyöhön

Haastateltavat olivat Lahden ammattikorkeakoulun tuottamaan lastensuojelu- ja perhetyön opetuksen perusteisiin tyytyväisiä, vaikka toivat esille puutteita ja kehittämisaatuksia. Opinnäytetyön haastateltavat kertoivat, että Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutus on tuottanut sosionomeille lastensuojelu- ja perhetyön tehtävään perustiedot ja -taidot, lakitietämyksen perusteet, tietoa ihmisen kasvusta ja kehityksestä.

Näitten perustietojen ja taitojen välittämistä, tuntien, ryhmätöiden ja erilaisten harjoitteluiden kautta.

Rauha tutustua esimerkiksi lakiin ja kaikki tämmöset perus teoreettiset asiat, mitkä tavallaan oli sit niinku kuitenkin lopuks aika hataralla pohjalla vaikka sulla oli semmoista käytännön tietoa.

Haasteltavien mukaan sosionomikoulutus on tuottanut luovien menetelmien osaamista. Sosionomit kuitenkin kokivat työmenetelmäopintojen opetuksessa olevan puutteita. Haastatteluissa sosionomit toivat esille, että työharjoitteluilla ja työharjoittelupaikalla on merkitystä. Sosionomit kertoivat, että harjoittelupaikka on tärkeä valita oman mielenkiinnon mukaan. Harjoitteluiden kautta on saatu työelämässä tarvittavaa osaamista. Lisäksi sosionomikoulutus on herättänyt pohtimaan ja huomioimaan omaa työssäjaksamista.

Menetelmäopinnot ja nää ni kyl ne oli aika hataralla pohjalla, mä koin että mulla ei ihan hirveesti tullut sellaista uutta sieltä.

On ollut työnimua ja työnjaksamista. Kun ei oo ajatellut aiemmin niin sitä pysty alkaa jäsentämään, et joo totta täältä vois löytyä kuormitustekijöitä.

5.3 Lastensuojelu- ja perhetyön ydinosaaminen työelämän näkökulmasta

Opinnäytetyöhön haastatteleminen sosionomien mukaan lastensuojelu- ja perhetyön ydinosaamista on asiakaslähtöisyys ja asiakkaan kohtaaminen. Sosionomit toivat esille, että lastensuojelu- ja perhetyössä tarvitaan yhteistyö-, keskustelu- ja kuuntelukykyjä, dialogisuutta, moraalista neutraaliutta, aitoa kiinnostusta asiakasta kohtaan, asiakkaan arvostamista, tasavertaisuutta, kumppanuutta ja sekä asiakkaan että perheen huomioimista kokonaisvaltaisesti.

Äärimmäisen tärkeätä on se asiakkaan kuuleminen ja se kohtaaminen, aito kohtaaminen.

Kohdata se ihminen niin, että sä et ole mikään ylempi joka tulee kertomaan, miten sun pitää asiat tehdä, vaan kohdata ihminen ihmisenä niin, että sä olet kuitenkin ammatillinen.

Sosionomit kokivat, että lastensuojelu- ja perhetyön ydinosuamista on myös menetelmäosaaminen. Haastatteluista kävi ilmi, että työelämässä tulee osata tukea ja ohjata asiakasta, työskennellä tavoitteellisesti, voimavarakeskeisesti ja ratkaisukeskeisesti, toimia reflektiivisesti ja arkilähtöisesti. Lisäksi haastateltavat toivat esille, että lastensuojelu- ja perhetyössä tärkeitä asioita ovat vastarinnan voittamisen osaaminen ja keinojen löytäminen perheen vastuunottamiseksi sekä työskentelyssä näkemys itsensä tarpeettomaksi tekemisestä.

Tukemista, ohjaamista, se on tavoitteellista ja reflektiivistä. Toiminta on sellaista ratkaisukeskeistä ja voimavarakeskeistä ja arkilähtöistä.

Sosionomit toivat esille lastensuojelu- ja perhetyön ydinosuamisena perhedynamiikan ja -kokonaisuuden ymmärtämisen sekä ihmisen kasvu- ja kehitysvaiheiden osaamisen. Haastatteluista kävi ilmi, että sosionomilla tulee olla ymmärrys toimintamahdollisuuksista, toimintakentästä ja viitekehyksestä sekä käsitys siitä, mitä lastensuojelun alainen työ pitää sisällään. Lisäksi haastateltavat kokivat, että lastensuojelu- ja perhetyössä tulee olla joustava.

Ymmärtää sitä perhedynamiikkaa ja sit sitä kokonaisuutta, se on must tosi tärkeä.

Myöskin sitä et sä tiedät, mikä on sun toimintamahdollisuus ja toimintakenttä eli missä sä niin ku toimit. Mikä on se sun viitekehys, se ois hyvä hahmottaa.

Lakituntemus nähtiin myös tärkeäksi ydinosuamiseksi sosionomille lastensuojelu- ja perhetyössä. Sosionomit kertoivat, että työssä tulee ymmärtää oikeudet ja velvollisuudet sekä työntekijänä, että alaisena. Haastatteluista kävi esille, että rajoitustoimenpiteisiin ryhdyttäessä, sosionomin tulee tuntea lastensuojelulaki ja sen tulkinta, huomioiden sekä asiakkaan että omat

oikeuden sekä velvollisuudet. Toimeentulolain soveltaminen ja osaaminen nähtiin myös tärkeänä lastensuojelu- ja perhetyössä.

Lakituntemus, että sä tiedät, missä mennään ja minkäkin lain puitteissa sulla on mahis toimia ja mitkä on sun oikeudet, mutta myös velvollisuudet. Ihan yhtäläillä suhteessa asiakkaaseen, kuin suhteessa ittees, yhtäläillä myös alaisena.

Lastensuojelulaki, se on niin kuin nykyään sellainen aika tärkeä teema hallita. Rajoitustoimenpiteet ja muut, koska enenevässä määrin olen huomannut, että perheet ja nuoret on tietoisia omista oikeuksistaan.

Sosionomin ydinosaamisena lastensuojelu- ja perhetyössä nähtiin jatkuva ammatillinen kasvu ja itsensä kehittäminen. Haastatellut sosionomit kertoivat, että verkosto-osaaminen ja palvelujärjestelmän tuntemus sekä sen hyödyntäminen työssä ovat tärkeitä. Sosionomit kokivat, että verkostotyössä toisten ammattilaisten osaamista tulee osata kunnioittaa ja hyödyntää sekä arvostaa omaa osaamista että jakaa ammatillista tietämystään. Työssä tulee olla taito tehdä läpinäkyvää lastensuojelutyötä. Myös päihde- ja mielenterveystyön osaamisen nähtiin liittyvän tämän päivän lastensuojelutyöhön.

Myöskin se, että päivität ittees, että osaa jotakin ja että on innostunut siitä ja itsensä kehittämisestä.

Päihde- ja mielenterveystyö liittyy mun mielestä tosi tiiviisti tän päivän lastensuojeluun ja perhetyöhön.

Yhteistyökumppaneiden kanssa pitäis pystyä toimimaan.

5.4 Sosionomikoulutuksen lastensuojelun- ja perhetyön opetussisällön kehittäminen

Haastatteluista kävi ilmi, että sosionomit toivoivat asiakkaan kohtaamista opetukseen lisää. Sosionomit kokivat, että asiakkaan kohtaamiseen opetuksessa tulisi olla enemmän käytännönläheistä reflektiota ja keskustelua kohtaamisesta sekä asiakastilanteista opettajan tai jonkun muun ohjajana. Haastatteluissa kävi ilmi, että opetusta tulee kehittää käytännönläheisemmäksi lisäämällä työelämälähtöisyyttä ja hyödyntämällä kokemusasiantuntijoita. Sosionomit toivoivat, että koulutuksessa hyödynnettäisiin kokemusasiantuntija-asiakkaiden ja -työntekijöiden vierailuja ja harjoitteluiden lisäksi olisi enemmän jalkautumista työelämään ja asiakkaiden pariin. Haastatteluista kävi esille, että opintokäynnit on koettu hyvänä. Sosionomit kuitenkin toivoivat, että koulutus sisältäisi enemmän opintokäyntejä.

Asiakkaan kohtaaminen, se on musta ihan se ydin. Sitä mun mielestä pitäis olla enemmän tuolla opinnoissa. Käytännöntason keskustelua siitä, et miten ihminen esimerkiksi kohdataan ja minkälaisia haasteita ihmisen elämässä voi vaikka olla. Kaikki on hirveen korkeeta, mennään tosi korkeella kokoajan niissä opinnoissa.

Siellä vois olla ihmisiä, joilla on ollut perhetyötä, jotka kertoo mitä se on auttanut. Et mihin sitä perhetyötä ja mikä se funktio on. Ja ihan samalla niitä kokemusasiantuntija perhetyöntekijöitä, jotka on tehneet sitä tavalla tai toisella. Ja samoin kotipalvelun perhetyö, neuvolan perhetyö.

Siellä on hirveen korkealle kouluttautuneita opettajia ja teoria on tosi hienosti hallussa, mut kentän ääni näkyy siellä mun mielestä tosi huonosti.

Sosionomit kertoivat, että menetelmäopetusta on ollut sosionomikoulutuksessa. Haastatteluista kävi kuitenkin esille, että työmenetelmien opetusta toivottiin lisää ja haluttiin koulutukseen mahdollisuutta syventyä johonkin menetelmään syvemmin. Myös työvälineiden sisällyttämistä sosionomikoulutukseen kaivattiin, esimerkiksi Roolikartan hallinnan opetusta. Sosionomikoulutukseen toivottiin myös enemmän arvokeskustelua. Sosionomit

toivat esille, että koulutuksessa tulee olla enemmän arvokeskustelua, jotta tunnistetaan oma ja asiakkaan arvomaailma ja pystytään lähestymään erilaisia kulttuureja sekä ymmärtämään ihmisyyttä.

Lisää sitä keskustelua ja reflektiota siitä omasta ammatillisuudesta ja ihmisen kohtaamisesta ja siitä, niistä asiakastilanteista, että mitä sieltä saattaa olla ja tulla. Et enemmän niitä hetkiä et voi vaan vapaasti käydä keskustelua et siin on vaikka joku, on vaikka opettajan tuki.

Mä oisin tykännyt, että ammattikorkeakoulussa olisi mahdollisuus esimerkiksi syventää johonkin tiettyyn menetelmään, että olisi voinut ottaa jonkun asian enemmän haltuun.

Mä niin ku näkisin, että joku vanhemmuuden roolikartta ja tän tyyppiset menetelmät ni on kyl niin ku tosi hyvä hallita.

Sosionomien mukaan huono-osaisuuden ja ylisukupolvisten ongelmien kohtaamista ja ymmärtämistä tulisi lisätä koulutukseen sekä tuottaa valmiuksia vaikeidenkin asioiden puheeksiottoon. Sosionomit kokivat, että sosionomikoulutuksen pitäisi tuoda paremmin esille perheiden moninaiset ongelmat ja niiden syyt. Perhetyön opetukseen toivottiin kokonaisvaltaisemman käsityksen jäsentämistä opiskelijalle siitä, mitä kaikkea perhetyö voi olla. Haastatteluista kävi myös esille, että päihde- ja mielenterveystyön opetusta tulee lisätä, koska perheissä esiintyy mielensairauksia ja päihdetyön opetus koettiin vaillinaiseksi. Myös opiskeluvaikeuksien opetuksessa ja -ohjauksessa nähtiin olleen puutteita ja sitä toivottiin lisää.

Huono-osaisuus, mitä on kun ihminen on huono-osainen? Se on meidän arkipäivää sosiaalityössä se huono-osaisuuden kohtaaminen. Se on musta aika hataralla pohjalla, mä oisin kaivannut enemmän sitä. Miten tukea huono-osaisuudesta pois ja miten sitä huono-osaisuutta vois vielä enemmän ehkäistä ja tukea ihmisen kuntoutumista sosiaalisessa kentässä.

Valmiuksia, että sä osaat ottaa asioita puheeksi. Esim. kaltoinkohtelusta, alkoholin käytöstä; vanhempien tai mistä tahansa, väkivallasta. Sellainen harjoittelu.

Päihdetyö jäi meillä tosi vaillinaiseksi.

Sosionomien mukaan yhteiskunnan rakenteiden jatkuvassa muutoksessa sosiaalityössä vaaditaan käsitystä ja ymmärrystä, miten muutos vaikuttaa sosiaalityöhön. Sosionomit toivoivat, että koulutuksessa nostettaisiin esille yhteiskunnan muuttuvien rakenteiden vaikutus työhön. Haastatteluista kävi myös ilmi, että koulutuksessa dokumentointiin liittyvää osaamista on tärkeä tuoda enemmän esille ja lisäksi dokumentointiin toivottiin yhdenmukaisuutta.

Kirjaamiskäytäntö -se on kirjavaa. Tähän vois kuulua sellainen, missä harjoitella mitä se vois olla, mitä se pääsääntöisesti vois olla. Mut lähtökohtaisesti et se on asiakasta kunnioittavaa.

Haastatellut sosionomit toivat esille työelämästä uusina ilmiöinä vanhemmuuden tukemisen- ja monikulttuurisuusosaamisen. Sosionomien kokemusten mukaan vanhemmat tarvitsevat yhä enemmän tukea ja ohjausta vanhemmuuteen. Maahanmuuttajien määrän kasvettua ja yhä kasvaessa tarvitaan osaamista erilaisista kulttuureista ja työskentelytavoista. Sosionomit kertoivat, että sosionomikoulutuksessa tulisi nostaa esille myös inhimillisyys. Sosionomilla tulisi olla käsitys, että mikään inhimillinen ei saa olla vierasta ja asiat ei ole niin mustavalkoisia, miltä ne voivat näyttäytyä. Haastatteluista kävi myös ilmi, että puheeksi ottamisen taito vaikeissakin tilanteissa on tärkeää. Sosionomit kertoivat, että työssä tulee olla herkkyttä aistia asiakkaan tilanteesta ja olla rohkea ottamaan asia esille.

Vanhemmat, ne on vaan niin kädettömiä niiden lasten kanssa. Ihan toinen toistaan käsittämättömimpiä juttuja tulee vastaan. Miten ei uskalleta olla niinku niitä tiukkoja, vahvoja vanhempia sille lapselle,

*mutta siihen vanhemmuuden tukemiseen ja sit myöskin siihen arvo-
keskusteluun ois ihan hyvä alkaa.*

Lisäksi uusina ilmiönä työelämästä nousi poikien syömishäiriöiden ja itse-
tuntoon liittyvien ongelmien lisääntyminen. Sosionomien näkemyksen mu-
kaan lastensuojelu- ja perhetyössä on tärkeää itsepuolustustaitojen osaa-
minen ja hankalan asiakkaan kohtaaminen. Haastatteluissa nousi esille,
että kiinnipidon osaaminen on tärkeä osaamisalue työskenneltäessä sijais-
huollossa. Sosionomikoulutuksessa ennaltaehkäisevään perhetyöhön toi-
vottiin enemmän tietoa ja käytäntöjä ennaltaehkäisevän työn jäsentä-
miseksi. Myös varhainen puuttuminen nähtiin tärkeänä osaamisalueena
lastensuojelu- ja perhetyön tehtävässä.

*Selkeesti toi viiltely on sellainen ikiaihe, mikä on nyt lisääntynyt
myös pojilla sekä sitten niinku syömishäiriöt, tällöiset itsetuntoju-
tut. Tavallaan se tietämys ja osais auttaa siinä nuoren kriisissä, niin
se ois kyl niinku tosi tärkeitä.*

*Ennaltaehkäisy. Se on musta ihan hirveän tärkeää. Päiväkodeillekin
niinku rohkeutta puuttua ja ottaa asioita esiin. Se on harmi, et tänä
päivänä menee ongelmat aika pitkälle ennen kuin niihin sit puutu-
taan.*

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää teemahaastattelun avulla työelämässä toimivien sosionomien osaamistarpeista lastensuojelu- ja perhetyössä ja välittää saatu tieto toimeksiantajallemme Lahden ammattikorkeakoulun opettajille sosionomikoulutuksen kehittämisen edistämiseksi. Tutkimustulokset esitettiin Lahden ammattikorkeakoulun uuden opetussuunnitelman työryhmälle heti tutkimuksen analyysin valmistuttua. Tulokset otettiin hyvin vastaan ja ne esitettiin ja välitettiin opetussuunnitelmatyössä hyödynnettäväksi, joka otetaan käyttöön syksyllä 2017.

Tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoinen oppimisprosessi opinnäytetyöntekijöille. Tutkimus antoi valtavan paljon tietoa lastensuojelu- ja perhetyöstä sekä erityisesti sosionomin työnkuvasta ja sen kehittamisestä. Teemahaastattelu oli uusi tapa hankkia tietoa ja se oli toimiva valinta tutkimuksemme. Vaikka haastatteluihin yritti valmistautua, haastattelu oli aina uusi tilanne ja välillä yllätti, kuinka paljon informaatiota niistä saatiin. Opinnäytetyö toteutettiin opinnäytetyösuunnitelman mukaisesti ja aikataulu huomioiden. Opinnäytetyöprosessiin oli varattu todella reilusti aikaa ja tästä syystä työ valmistui hieman etuajassa.

6.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusta. Opinnäytetyön haastattelusuuteen osallistui neljä Lahden ammattikorkeakoulusta valmistunutta sosionomia, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet lastensuojelun- tai perhetyön parissa. Myös Tuomi (2007,97) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa suositaan tiedonantajien tarkoituksenmukaista valintaa ja laadulliseen tutkimukseen valikoitujen tiedonantajien joukko on usein pieni. Opinnäytetyön tekijöiden ja ohjaavan opettajan mielestä haastateltavien määrä on laadulliseen tutkimukseen tarpeeksi kattava ja tältäkin kannalta opinnäytetyön tutkimustulokset ovat luotettavia.

Opinnäytetyöntekijöitä oli kaksi, mikä osaltaan auttoi saavuttamaan luotettavan opinnäytetyön, koska näin opinnäytetyöntekijät pystyivät minimoimaan virheet ja analysoimaan tuloksia monipuolisemmin. Haastattelut myös nauhoitettiin, joten aineistoa voitiin analysoida tarkemmin ja vertailla keskenään. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule esille työssä, joten haastateltavat uskalsivat avoimesti kertoa kokemuksistaan opiskelijana Lahden ammattikorkeakoulussa.

Haastateltavaksi valittiin sellaisia henkilöitä, joilla on riittävästi tietoa ja kokemusta tutkimuskysymyksiin liittyvissä asioissa. Opinnäytetyön luotettavuuteen liittyen ovat opinnäytetyöntekijät lisäksi kiinnittäneet huomioita siihen, että yksi haastateltavista on ollut muuntokoulutuksessa ja sitä kautta saanut sosionomitutkinnon. Muuntokoulutuksen käyneen haastateltavan kohdalta tietoa purettiin työelämäosaamisen näkökulmasta, sillä hänellä ei ollut käytynä lastensuojelun ja perhetyön kursseja. Haastatteluissa pyrittiin myös välttämään esimerkkien antamista mahdollisen johdattelemisen estämiseksi. Johdattelevien sijaan, haluttiin saada todellisen elämän kuvaukset esille, kuten Hirsjärvi ym. (2015, 161) ovat todenneet, että lähtökohdina kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen.

Haastattelut litteroitiin mahdollisimman tarkasti sanasta sanaan ja valmista litteroitua aineistoa saatiin 32 sivua. Litteroidun aineiston järjestelimme haastattelun teemojen mukaan, josta näyte liitteenä (LIITE 2). Opinnäytetyön loppuraportointiin kiinnitettiin myös erityistä huomioita niin, että tutkimustulokset ovat selkeästi ja johdonmukaisesti tuotu esille. Opinnäytetyöntekijät ovat tutkimustuloksia analysoitaessa ja niistä raportoitaessa sitoutuneet kertomaan saaduista tuloksista totuudenmukaisesti ja kattavasti. Opinnäytetyön tekijät pyrkivät myös nostamaan kirjallisessa raportoinnissa esille pääasiassa enemmistön mielipiteitä kuvaavia lainauksia saaduista vastauksista.

Kirjalliseen raporttiin on käytetty kattavasti lähdeteoksia ja tutkimuksia, joissa on ajanmukaista ja luotettavaa tietoa. Opinnäytetyöntekijät ovat lisäksi huolehtineet siitä, että tarpeelliset lähdeviitteet sekä lähdeluettelo löytyvät raportista.

6.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimukseen osallistuneet Lahden ammattikorkeakoulusta sosionomiksi valmistuneet olivat tyytyväisiä opetukseen, vaikka toivat esille kehittävää ja puutteita. Haastatelluista kaksi olivat erittäin tyytyväisiä Lahden ammattikorkeakoulun opetuksen sisältöön. Tämä tulos on yhtäläinen Lavikaisen (2010, 162) tutkimuksen kanssa, jossa noin puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista on tyytyväisiä opetukseen. Ammattikorkeakoulutus tuottaa osaamiselle välttämätöntä laaja-alaista ammattitaitoa (Lahden ammattikorkeakoulu 2016b; Opetusministeriö 2007, 23). Sosionomitutkinto antaa valmiuksia sijoittua valtion, kuntien ja kolmannen sektorin erilaisiin sosiaalityön tehtäviin (Lahden ammattikorkeakoulu 2016b). Ammatillinen kasvu ja kehitys on prosessi, missä koulutus on yksi osa kasvamisesta ammattitaitoiseksi ja asiantuntijaksi (Helminen 2013, 255-256). Sosionomin osaaminen kasvaa koulutuksen kautta, mutta sitä kertyy sen jälkeen jatkuvasti työn itsensä, työtovereiden ja yhteistyökumppaneiden, asiakkaiden, oman elämäkokemuksen ja jatkuvan reflektoinnin avulla (Nyman 2009, 126).

Haastatteluissa sosionomit toivat esille, että olivat kokeneet opintojen alussa opiskeluvalmiuksien opetuksen ja -ohjauksen olleen puutteellista ja sitä toivottiin lisää. Myös Lavikaisen (2010, 162) mukaan ammattikorkeakouluissa esiintyy tyytymättömyyttä opintojen ohjausta kohtaan.

Haastatteluista kävi ilmi, että sosionomit olivat saaneet sosionomikoulutuksesta perustiedot ja -taidot lastensuojelu- ja perhetyöhön. Lastensuojelu- ja perhetyön opetukseen ja sen sisältöön oltiin tyytyväisiä, vaikka haastateltavat toivatkin esille puutteita ja kehittämisajatuksia. Lastensuojelu- ja perhetyössä tarvittava osaaminen muodostuu sosionomiopintojen sisältämistä eri opinnoista, joilla on yhteys toisiinsa. Kuten Helminenkin (2014, 20) on todennut, että sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamisen eri osa-alueet kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Lastensuojelu- ja perhetyön osaaminen rakentuu laajasta osaamiskokonaisuudesta, joten opinnäytetyön tulokset antavat laajasti tietoa Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opetussisällön kehittämiseen.

Haastatteluista kävi ilmi, että sosionomit kokivat työmenetelmien osaamisen olevan lastensuojelu- ja perhetyön ydinosaaamista. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että työmenetelmien opetuksessa koettiin olevan puutetta. Työmenetelmien opetusta Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutukseen toivotaan lisää ja syvempänä. Tämä tulos on yhtäläinen Helmisen (2014, 20, 44) tuloksen kanssa, jonka mukaan ammattikorkeakouluissa tulisi lisätä sosiaalialan erityisosaamisessa työmenetelmiin ja kehittämiseen liittyviä sisältöjä. Kun työmenetelmien opetusta on riittävästi koulutuksessa, vahvistuu ammatillinen osaaminen. Työmenetelmäosaamisella pystytään vastaamaan asiakkaiden muuttuviin tuen tarpeisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin. Työmenetelmäosaaminen kuuluu myös asiakastyön osaamiseen, mikä on yksi sosiaalialan kompetenssi. Nietosvuorikin (2008, 135) on todennut, että sosionomin työssä tarvitaan monipuolisia työvälineitä. Sosionomit kohtaavat työssään mitä erilaisimpia asiakkaita, tilanteita ja haasteita.

Työmenetelmät ja niiden teoriat ohjaavat lastensuojelu- ja perhetyön työntekijän tapaa olla vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa (Kaikko ym. 2013, 106). Luovat ja toiminnalliset menetelmät antavat työmenetelminä sosionomeille monia mahdollisuuksia, sillä niiden avulla voi esimerkiksi syventää toimintaa asiakkaiden kanssa ja antaa siten näkökulmaa tarkastella omaa elämäänsä sekä itseään yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. (Nietosvuori 2008, 135-137.)

Sosionomit nostivat haastatteluissa työmenetelmistä esimerkiksi esille puheeksi ottamisen taidon tärkeyden vaikeissakin tilanteissa. Sosionomit toivoivat koulutuksen tuottavan osaamista huolen puheeksiottoon. Varhaiseen puuttumiseen liittyvien työmenetelmien lisääminen koulutukseen on yhtäläinen Helmisen (2014,17) ja Vuorensyrjän ym. (2006, 186) näkemyksien kanssa, joiden mukaan ennaltaehkäisevien ja varhaiseen puuttumiseen perustuvien työkäytäntöjen kehittäminen on tärkeää.

Myös Sosiaali- ja terveysministeriön (2016a, 21) LAPE-kärkihankkeen muutosohjelmassa on kiinnitetty huomio lastensuojelun työskentelyn vahvistamiseen. Muutosohjelman mukaan lastensuojelussa tulisi vahvistaa lasten osallisuutta ja lapsikeskeistä työskentelyä sekä luoda edellytykset

kokonaisvaltaisen ja yksilöllisen avun ja tuen tarjoamiselle lapsille ja perheille. Lisäksi tulee vahvistaa lastensuojelun erityisosaamista ja yhtenäistää lastensuojelun eri työvaiheisiin ja erityistilanteisiin liittyviä työkäytäntöjä.

Haastatteluissa Lahden ammattikorkeakoulusta valmistuneet sosionomit toivat esille, että sosionomikoulutukseen tulisi lisätä työelämälähtöisyyttä. Harjoitteluiden lisäksi toivottiin enemmän jalkautumista työelämään ja asiakkaiden pariin. Sosionomit näkivät oppimisen kannalta tärkeinä harjoittelupaikan merkityksen ja opintokäynnit. Opintokäyntejä oli joitakin sisällytynyt koulutukseen, mutta niitä toivottiin olevan enemmän. Asiantuntijoiden vierailuja oli sisällytynyt opintoihin ja ne oli koettu hyvinä. Sosionomit kuitenkin toivoivat koulutukseen enemmän asiantuntijoiden vierailuja. Haastatteluissa nousi esille, että koulutukseen tulisi sisällyttää yhtäläillä kokemusasiantuntija-asiakkaiden kuin myös -työntekijöiden vierailuja, kuten perhetyöntekijän ja perhetyötä saaneen perheen kokemusasiantuntijaluentoja.

Opinnäytetyön tuloksen perusteella Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen tulisi vahvistaa työelämälähtöisyyttä, jotta opetuksen tuottama osaaminen vastaisi ammattikorkeakoulun tavoitteeseen. Ammattikorkeakoulun työelämälähtöisyys on ARENE:n (2010, 4) mukaan korkeakoulutuksen ydin. Myös ammattikorkeakoululain mukaan koulutuksen tulisi vastata työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin. (Ammattikorkeakoululaki 923/2014, §4). Mäkisen ym. (2011, 26) ja Valtiontalouden tarkastusviraston (2009, 15, 23) mukaan ammattikorkeakoulujen tavoitteena on yhdessä työelämän kanssa vastata paikallisesti muuttuvan yhteiskunnan ja työelämän luomiin haasteisiin kouluttamalla ajan tasalla olevia ja tulevaisuuteen orientoituvia osaajia. Sosiaaliala on sidoksissa yhteiskuntaan, lainsäädäntöön, palvelurakenteeseen sekä moniin muihin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja se vaikuttaa myös sosionomien koulutukseen ja sen muuttamiseen sekä sen muotoutumiseen ajankohtaisia tarpeita vastaavaksi.

Sosionomit toivat haastatteluissa esille, että lastensuojelu- ja perhetyön ydinosasta on perhedynamiikan ja -kokonaisuuden ymmärtäminen

sekä käsitys toimintamahdollisuuksista, toimintakentästä ja viitekehyydestä. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että sosionomit kaipasivat lastensuojelu- ja perhetyön opetukseen lisää huono-osaisuuden kohtaamista ja perheiden moninaisten ongelmien tunnistamista sekä niiden näkyväksi saattamista. Huono-osaisuuden ja perheiden moninaisten ongelmien esille saattaminen sosionomiopinnoissa on perusteltua ja tärkeää, koska sosionomi kohtaa työssään paljon ongelmaperheitä. Kuten Yttikin (2016, 96-99) on todennut, että ylisukupolviset perhevaikeudet näyttäytyvät yleisinä lastensuojelu- ja perhetyössä ja näiden vaikeudet ovat usein hyvin moninaisia. Gaysinan ym. (2015, 634) mukaan ongelmaperheet joutuvat helposti vaikeisiin elämäntilanteisiin. Näille perheille on ominaista talouteen, asuntoon, psyykkiseen hyvinvointiin, kasvatukseen, terveyteen ja työllisyyteen liittyvät ongelmat. Yhteiskunnan järjestelmät ja sen kriisiytyminen viime vuosina on lisännyt perusteellisempaa tutkimuksen lisäämistä siitä, mitkä syyt ja asiat lisäävät perheen ongelmia sekä miten tuottaa perheille tehokkaampia ennaltaehkäiseviä, korjaavia tai kuntouttavia palveluita.

Opinnäytetyön haastatteluiden tulos lisätä sosionomikoulutuksessa perheiden huono-osaisuuden kohtaamista ja moninaisten ongelmien näkyvyyttä ja tunnistamista on yhdenmukainen myös LAPE-kärkihankkeenkin tavoitteiden kanssa. LAPE-kärkihankkeen mukaan perhetyön palveluita tulee kehittää ottamaan tietoisesti huomioon perheiden monimuotoisuus, mikä tarkoittaa ammattilaisten osaamisen kehittämistä ja entistä parempaa tietoa sekä ymmärrystä perheiden tarpeista, tiedon välityksestä ja verkostoitumisesta. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2016b, 16.)

Haastateltujen sosionomien näkemysten mukaan asiakkaan aito kohtaaminen on sosionomin ydinosaa. Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että asiakkaan kohtaamista ei ollut koulutuksessa riittävästi ja sitä haluttiin lisää. Asiakkaan kohtaamisen opettamisen toivottiin olevan opettaja tai muu ohjaaja lähtöistä, käytännönläheistä reflektiota ja keskustelua sekä asiakastilanteita. Oman ja asiakkaan arvomaailman tunnistamiseksi sosionomikoulutukseen haluttiin lisää arvokeskustelua ja koulutuksen koettiin tarpeelliseksi nostaa esille inhimillisyys. Tämä tulos on yhtäläinen Aaltosen ym. (2008, 40, 60) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan opiskelijat toivoivat

lisää arvojen ja eettisten kysymysten pohdintaa ja käsittelyä sosiaalialan koulutuksessa. Arvojen omaksuminen on hyvin olennainen osa opintoja. Sosiaalialalla työskenteleminen on haastavaa ja ilman vakaata eettistä pohjaa usein jopa mahdotonta. Eettiset kysymykset tulee huomioida opetussuunnitelmissa.

Arvopuheen ja eettisten kysymysten tarkastelun lisääminen Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutukseen on perusteltua sosionomin kompetenssien ja ammattikorkeakoulun asettamien opetussuunnitelman tavoitteidenkin perusteella. Helmisen (2014, 20) mukaan sosionomin kompetenssit määrittelevät sosionomin ydinosaamiseksi sosiaalialan eettisen osaamisen ja asiakastyöosaamisen. Lahden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman 2015-2016 sosiaalialan ammatillinen ydinosaaminen sekä perhetyön, että lastensuojelun opetuksen osaamistavoite käsittää eettisen osaamisen. Osaamistavoitteen mukaan sosionomi osaa lastensuojelutyössä kuvata ammattieettisiä periaatteita ja osaa perhetyössä perustella toimintaansa sosiaalialan eettisten periaatteiden mukaisesti. (Lahden ammattikorkeakoulu 2016c; Lahden ammattikorkeakoulu 2016b.)

Haastatellut sosionomit kokivat, että mielenterveys- ja päihdetyön osaaminen on lastensuojelu- ja perhetyön ydinosaamista. Päihde- ja mielenterveystyön nähdään liittyvän tämän päivän lastensuojelutyöhön. Haastatelluissa sosionomit toivat esille, että olivat kokeneet päihdetyön opetuksen puutteellisena. Sosionomin päihde- ja mielenterveystyön osaaminen lastensuojelu- ja perhetyössä on tärkeää, koska asiakkailla on päihde- ja mielenterveys ongelmia. Myös Heinon ym. (2016, 104,106) mukaan lapsen vanhemman uupumus tulee usein näkyviin vanhempien mielenterveysongelmina tai päihteiden käyttönä. Lasten mielenterveysongelmien takana on useasti vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmia, perheväkivaltaa ja vaikeita huoltajuuskiistoja tai ihmissuhteisiin ja niiden jatkuvuuteen liittyviä ongelmia. Sosiaali- ja terveysministeriökin (2016b, 9) on todennut, että erityinen haaste lastensuojelu- ja perhetyössä ovat mielenterveysongelmat.

Haastatteluihissa sosionomit toivat esille, että varhainen puuttuminen on tärkeä osaamisalue lastensuojelu- ja perhetyön tehtävässä. Perhetyön ennaltaehkäisevän työn jäsentämiseksi tarvittaisiin enemmän tietoa ja käytäntöjä. Sosionomien näkemys tiedon ja käytäntöjen jäsentämisestä ennaltaehkäisevästä perhetyöstä on perusteltua. Sosiaali- ja terveysministeriönkin (2016a) mukaan ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki ovat ensisijaisen tärkeitä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan perheille tukea ja apua riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai niiden pahenemista.

Yhteiskunnan tavoitteena on tukea apua tarvitsevia perheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta vanhemmat tai muut huoltajat kykenevät suoriutumaan lapsen kasvatustehtävästään itse. (Lastensuojelun keskusliitto 2016.) LAPE-kärkihankkeen yksi lähtökohtana on, että ammatillisen auttamisen painopistettä siirretään ennalta ehkäisevään, hyvinvointia edistävään ja yksilöitä ja yhteisöjä vahvistavaan suuntaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a, 15). Painopisteen muuttaminen ennaltaehkäisevän työskentelyn suuntaan, vaatii myös sosionomi koulutukselta ennaltaehkäisevään työskentelyyn painottamista.

Sosionomit toivat esille, että hankalan asiakkaan kohtaaminen on tärkeää lastensuojelu- ja perhetyössä sekä kiinnipidon osaaminen työskennellessä sijaishuollossa. Näkemys kiinnipidon osaamisesta työskennellessä sijaishuollossa on yhtäläinen Munterin (2014, 10) ja Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (2016b) kanssa. Sijaishuollossa kiinnipitäminen voi olla välttämätöntä lapsen oman hengen tai jonkun toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen takia. Kiinnipitämisen tavoitteena voi olla aggressiivisen lapsen rauhoittaminen ja tunteiden hallinta. Tämä näkemys herättää pohtimaan, tulisiko sosionomikoulutuksen, jollakin tavalla käsitellä kiinnipittoa ja hankalan asiakkaan kohtaamista tai sisällyttää siihen liittyvä koulutus vapaasti valittaviin tai täydentäviin opintoihin?

Uusina ilmiöinä työelämästä sosionomit nostivat esille poikien lisääntyneen viiltelyn, monikulttuurisuusosaamisen ja vanhempien avuttomuuden kasvatustehtävässä. Lisääntyneen maahanmuuton ja eri kulttuuritaustojen

inhimillisen ymmärtämisen vuoksi sosionomille monikulttuurisuusosaaminen on hyvin tärkeää. Kuten Vuorensyrjä ym. (2006, 186) ovat todenneet, että monikulttuuriset kysymykset nousevat entistä enemmän sosiaalialan osaamisen kohteeksi. Myös LAPE-kärkihankkeen mukaan perhetyön palveluita tulee kehittää ottamaan tietoisesti huomioon perheiden monimuotoisuus ja huomioimaan työskentelyssä myös maahanmuuttajien määrän lisääntyminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016b, 16.)

Maahanmuuttajien kanssa tehtävässä lastensuojelu- ja perhetyössä on tärkeää ymmärtää kotoutumisprosessin erilaiset vaiheet. Perheissä eri kotoutumisprosessin vaiheet voivat aiheuttaa ristiriitoja ja kriisyyttä perheen niin, että tarvitaan lastensuojelu- tai perhetyötä. (Anis 2008, 89-90.) Työskenneltäessä maahanmuuttajien parissa on tärkeää, että kulttuuria tai kulttuurisia eroja ei aseteta ongelmien syiksi. Henkilön haitallisen toiminnan selittäminen erilaisella kulttuurilla voi estää työskentelyn tai tehdä siitä hyödyttömiä. Haasteena maahanmuuttajatyössä on lasten ja läheisten arkipäivänä kokeman rasismien tiedostaminen ja siihen puuttuminen eri työmenetelmiä hyödyntämällä. (Anis 2008, 97-98.)

Vanhempien avuttomuus kasvatustehtävässä on Heinon ym. (2016, 104, 106) tutkimuksen kanssa yhtäläinen. Tutkimuksessa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen kasvatustaustalta löytyi vanhempien osaamattomuutta, avuttomuutta, sopimatonta kasvatustyyliä, perheväkivaltaa tai sen uhkaa sekä perheen ja uusperheen ristiriitoja.

Tämän päivän työelämässä sosionomi tarvitsee osaamista erilaisista työskentelytavoista, kulttuureista ja vanhempien kasvatustehtävässä tukemisessa. Myös lasten- ja nuorten oireiluihin liittyvien ongelmien tuntemusta ja kriisityön osaamista tulisi sisällyttää sosionomikoulutukseen.

6.4 Jatkokehittämisehdotukset

Ammattikorkeakoulujen tulisi toteuttaa ja ylläpitää opiskelijalähtöistä kehittämistoimintaa. Jotta sosionomikoulutus pystyy tuottamaan ajantasaista, työelämlähtöistä osaamista, tulisi osaamistarpeita selvittää säännönmukaisesti työelämlähtöisesti. Opinnäytetyö toimi tutkimuksena, jota Lahden

ammattikorkeakoulu voi tulevaisuudessa hyödyntää sosionomien lastensuojelun- ja perhetyön lisäksi myös muissa sosionomin opetussisältöjen kehittämisessä sekä muilla aloilla Lahden ammattikorkeakoulussa. Muokkaamalla teemahaastattelun kysymykset kohderyhmää koskeviksi saadaan tarpeellista tietoa työelämästä nousseista osaamistarpeista sekä koulutuksen merkityksestä ja sisällöstä, jolloin voidaan myös muokata koulutusta vastaamaan paremmin työelämän tarpeita muillakin aloilla.

Työmenetelmien opetuksen puutteet nousivat vahvana näkökulmana opinäytetyön tuloksista. Työskentelymenetelmien osaaminen on tärkeää ja sosionomikoulutuksen tulisi tuottaa riittävän laajat työmenetelmien perusteet, jotta asiakastyössä pystytään tekemään tuloksellista muutostyötä. Tästä näkökulmasta syntyi jatkokehittämisajatus, että ammattikorkeakoulu voisi selvittää työelämlähtöisesti, mitkä ovat oleellimmat, monikäyttöisimmät työmenetelmät ja mitkä sosionomin olisi hyvä hallita valmistuttuaan työelämään. Ammattikorkeakoulu voisi myös selvittää, mitkä menetelmät olisivat sosionomin työssä laajasti sovellettavia ja käytettäviä työmenetelmiä, joita voisi sisällyttää vapaasti valittaviin tai täydennettäviin opintoihin opetettavaksi.

LÄHTEET

Aaltonen, E., Anoschkin, E., Hiltunen, K., Jäppinen, M., Kotiranta, T. & Wrede, G.H. 2008. Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 3:2008. Helsinki. Saatavissa:

https://karvi.fi/app/uploads/2015/01/KKA_308.pdf

Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932#Pidp3433744>

Anis M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinat. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Helsinki: Väestöliitto. Saatavissa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/35938/diss2008Anis.pdf?sequence=1>

ARENE 2010. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehyksen (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa [viitattu 24.4.2016]. Saatavissa: <http://www.arena.fi/sites/default/files/PDF/2015/NQF.pdf>

Bardy, M. 2013. Lastensuojelun filosofia ja käytännöt. Teoksesta: Lastensuojelun ytimissä. Bardy M.(toim.) Tampere:Suomen Yliopistopaino Oy.

Borgman, M. 2015. Sosionomit AMK 2015. Julkaisusta: Borgman, M., Kemppainen, T., Mäntysaari, M., Pohjola, A. & Vuorensyrjä, M. 2015. Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Saatavissa: https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/yfi/oppiaineet/sto/tutkimus/sotenna_loppuraportti_2006.pdf

Eriksson E. & Arnkil T. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Oppaita 60. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. Saatavissa: http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1

Eronen, T. 2012. Lastenkoti osana elämäntarinaa. Narratiivinen tutkimus lastenkodissa asuneiden kertomuksista. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66881/978-951-44-8754-5.pdf?sequence=1>

Gaysina, G., Raykova, E. & Zakirova, V. 2015. Professional Support for Families in Difficult Life Situations. International Journal of Environmental & Science Education, 2016, 11(5), 633-639 [viitattu 27.10.2016]. Saatavissa: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1114299.pdf>

Heino, T. Hyry, S. Ikäheimo, S. Kuronen, M. & Rajala R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 3/2016. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämissuhteet : Selvitys Lastensuojelun kehittämissuhteille. Stakes : 9/2008. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>

Helminen, J. 2013. Päämääränä sosiaalialan ammattilaisuus. Sosiaaliohjaajien näkemyksiä ammattialasta. Akateeminen väitöskirja. Lapin Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61782/Helminen_Jari_ActaE127_11.11.2013pdfA.pdf?sequence=8

Helminen, J. 2014. Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:8. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116145/URN_ISBN_978-952-00-3477-1.pdf?sequence=1

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hoikkala, S. Kiinnipito lastenkodissa. Pelastakaa lapset ry:n julkaisusarja n:o 23. Helsinki: Hanemedia [viitattu 25.4.2016] Saatavissa: <http://pelastakaa-lapset-fibin.directo.fi/@Bin/02e612460843791d21417b6378e28a3e/1460023410/application/pdf/1907833/Kiinnipito%20lastenkodissa.pdf>

Hovi-Pulsa R. 2011. Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Liansiaatintutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120001/urn_nbn_fi_uef-20120001.pdf

Hurtig J. 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Akateeminen väitöskirja.

Rovaniemi: Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Saatavissa: http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61733/Johanna_Hurtig_v%E4it%F6skirja.pdf?sequence=1

Husu, E. 2011. "Väkivalta ja ne kokemukset on ollu siellä ja ne näkyy nyt tässä elämässä" Sijoitettujen lasten väkivaltakokemusten kohtaaminen sijaisperheessä. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Saatavissa: http://www.voikukkia.fi/images/kuvapankki/Eija_Husu_pro_gradu.pdf

Järvinen, R. Lankinen, A. Taajamo, T. Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kaikko, K. & Friis L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksesta: Lastensuojelun ytimessä Bardy, M. (toim.) Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kemppainen, T. Kostamo-Pääkkö, K. Niskala, A. Ojaniemi P. & Vesterinen K. 2010. Sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin ensiaskeleet Lapissa. Tutkimus sosiaalitoimistojen työn vaikuttavuudesta. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Rovaniemi: Lapin sosiaalityön kehittämissikkö. Saatavissa: http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu32_kansineen_nettiin.pdf

KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Teemoittelu 2016 [viitattu 3.4.2016]. Saata-

vissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti ti-
laa ja kokemuksia. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Tutkimus 109/2013.

Helsinki: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden

laitos. Saatavissa: [http://www.julkari.fi/bitstream/han-](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1)

[dle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1)

Lahden ammattikorkeakoulu 2016a. Opinto-opas. Lastensuojelu. Osa-

mistavoitteet [viitattu 8.11.2016]. Saatavissa: [http://opinto-opas.lamk.fi/in-](http://opinto-opas.lamk.fi/index.php/fi/68178/fi/68143/STSOS15M/47/year/2015)

[dex.php/fi/68178/fi/68143/STSOS15M/47/year/2015](http://opinto-opas.lamk.fi/index.php/fi/68178/fi/68143/STSOS15M/47/year/2015)

Lahden ammattikorkeakoulu 2016b. Opinto-opas. Opetussuunnitelma [vii-

tattu 9.11.2016]. Saatavissa: <http://opinto-opas.lamk.fi/>

Lahden ammattikorkeakoulu 2016c. Opinto-opas. Perhetyö. Osaamista-

voitteet [viitattu 8.11.2016]. Saatavissa: [http://opinto-opas.lamk.fi/in-](http://opinto-opas.lamk.fi/index.php/fi/68178/fi/68143/STSOS15M/47/year/2015)

[dex.php/fi/68178/fi/68143/STSOS15M/47/year/2015](http://opinto-opas.lamk.fi/index.php/fi/68178/fi/68143/STSOS15M/47/year/2015)

Lahden ammattikorkeakoulu 2016d. Sosionomi (AMK) sosiaalipedagogi-

sen aikuistyön polku [viitattu 7.11.2016]. Saatavissa: [http://www.lamk.fi/ha-](http://www.lamk.fi/hakijalle/amk-tutkinnot/Sivut/tuote.aspx?pid=1341&t=sosionomi-amk)

[kijalle/amk-tutkinnot/Sivut/tuote.aspx?pid=1341&t=sosionomi-amk](http://www.lamk.fi/hakijalle/amk-tutkinnot/Sivut/tuote.aspx?pid=1341&t=sosionomi-amk)

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Saatavissa:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Lastensuojelulaki)

[tasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=La-](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Lastensuojelulaki)

[stensuojelulaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Lastensuojelulaki)

Lastensuojelun keskusliitto 2016. Lastensuojelu.info. Lastensuojelutoimet

perustuvat lakiin [viitattu 9.11.2016]. Saatavissa: [http://www.lastensuo-](http://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/lastensuojelutoimet-perustuvat-lakiin/)

[jelu.info/lastensuojelun-perusta/lastensuojelutoimet-perustuvat-lakiin/](http://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/lastensuojelutoimet-perustuvat-lakiin/)

Lavikainen, E. 2010. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvyistä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010.

Turku: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. Saatavissa:

http://samok.fi/uploads/2011/03/opiskelijan_amk2010.pdf

Munter, E. 2014 Lapsen fyysinen kiinnipito päiväkodissa. Kyselytutkimus päiväkodin työntekijöiden käsityksistä ja kokemuksista. pro gradu –tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43391/URN:NBN:fi:ju-201405121695.pdf?sequence=1>

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43391/URN:NBN:fi:ju-201405121695.pdf?sequence=1>

Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytännönä - jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 2007. Heikki Waris –instituutti. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf

http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf

Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Niemi, L. 2008. Sosionomin (AMK) paikantamishistoriaa. Julkaisusta: Viinamäki, L. 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi- Tornion ammattikorkeakoulu.

Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Viinamäki, L. 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Anjalankoski: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Saatavissa: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_2_2008.pdf

Nyman, M. 2009. Tavoitteellista lastensuojelutyötä lapsiperheen arjessa-perhetyössä toimivien sosiaaliohjaajien käsityksiä osaamisestaan ja työstään. Julkaisusta: Viinamäki, L. 2009. Sosionomilta eivät hommat lopu. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK- tutkimuksissa. Kemi- Tornion ammattikorkeakoulu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Avoin tiede ja tutkimus. Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista. Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014-2017. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm20.pdf?lang=fi>

Opetusministeriö 2007. Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Helsinki. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112303/URN%3aNBN%3afi-fe201504223872.pdf?sequence=1>

Pitkänen M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Socca ja Heikki Waris –instituutti, julkaisusarja nro 26. Yliopistopaino. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Yliopistollinen väitöskirja. Turun Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Saatavissa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf>

Rouhiainen-Valo, T. Rantanen, T. Hovi-Pulsa, R. & Tietäväinen, S. 2010. Kompetenssit sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ydinosaamisen avaajina. Julkaisusta: Viinamäki, L (toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä) Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Anjalankoski: SOLVER palvelut Oy. Saatavissa: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_3_2010.pdf

Rousu S. 2007 Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi. Tampereen Yliopisto. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67786/978-951-44-7174-2.pdf?sequence=1>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search\[type\]=pika&search\[pika\]=sosiaalihuoltolaki#L3P18](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search[type]=pika&search[pika]=sosiaalihuoltolaki#L3P18)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2016a. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:29. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ ja_ muist_ 29_ 2016.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysministeriö 2016b. Lastensuojelu [viitattu 9.11.2016]. Saatavissa: <http://stm.fi/lastensuojelu>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Toimiva lastensuojelu. Selvitysryhmän loppuraportti. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126183/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1

Sosnet yliopistoverkosto 2016. Sosiaalityöntömenetelmät [viitattu 9.11.2016]. Saatavissa: <http://www.sosnet.fi/Suomeksi/Soppi/Oppimateriaalit/Sosiaalityon-tyomenetelmat>

Teater, B. 2010. Introduction To Applying Social Work Theories And Methods. Open University Press. Saatavissa Lahden ammattikorkeakoulun sisäisin tunnuksin: <http://site.ebrary.com.aineistot.lamk.fi/lib/lamk/reader.action?docID=10413328>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016a. Perhetyö [viitattu 3.5.2016]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016b. Rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa [viitattu 9.11.2016]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitustoimenpiteet-sijaishuollossa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016c. Työmenetelmät- ja välineet [viitattu 9.11.2016]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelukasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet>

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilujen käytäntö Suomessa [viitattu 6.4.2016]. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Uusitalo, I. 2005. Työ tekijäänsä opettaa- sosionomi (AMK) asiantuntijavalmiuksia oppimassa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Valtion talouden tarkastusvirasto. Ammattikorkeakoulutuksen työelämälähtöisyyden kehittäminen. Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuskertomus 188/2009. Saatavissa: https://www.vtv.fi/files/1787/1882009_AMKkoulutuksen_tyoelamalahtoisyyden_kehittaminen_NETTI.pdf

Vilen, M. Seppänen, P. Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vuorensyrjä, M., Borgman, M., Kemppainen, T., Mäntysaari, M. & Pohjola, A. 2006. Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja

koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityön julkaisusarja4. Saatavissa: https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/yfi/oppiaineet/sto/tutkimus/sotenna_loppuraportti_2006.pdf

Ytti, E. 2016. Ylisukupolviset perhevaikeudet ja palvelukokemukset – Vanhempien ja sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Valtiotieteen tiedekunta. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/163844/Ytti_Sosiaalityo.pdf?sequence=2

LIITTEET

LIITE 1. Haastatteluissa käytetyt teemat

LIITE 2. Näyte aineiston teemoittelusta

LIITE 1. TUTKIMUSKYSYMYKSET

- Taustatiedot: Koulutus, koska valmistunut, työhistoria, muu koulutus tai kurssit. Millainen työ nyt ja sen sisältö?
- Millaista osaamista sosionomikoulutus on tuottanut lastensuojelu- ja perhetyön tehtävään?
- Mitä on lastensuojelu- ja perhetyön ydiosaaminen, mitä tulee osata?
- Millä tavoin sosionomikoulutuksen lastensuojelu- ja perhetyön opetussisältöä tulisi kehittää?
- Mitä muuta sosionomikoulutuksen tulisi sisältää, jotta se vastaa paremmin perhe- ja lastensuojelutyön työelämätarpeita?

LIITE 2. Näyte aineiston teemoittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Teema 4	Millä tavoin sosionomikoulutuksen lastensuojelun ja perhetyön opetus-sisältöä tulisi kehittää?
H2 ” en oikein löydä vastausta..	ei osaa vastata
<p>H3 ” se ois perhelähtöistä ja tarkoitus ois niin ku hienosti ajatellen, et perhe niin ku ite voimaantuu huomaamaan, mitä heidän tulee tehdä. Et ei niin ku et sinne mennään tekemään puolesta. Siellä vois olla niin ku ihmisiä, jotka on siellä koulutuksessa eli siellä vois olla ihmisiä, joilla on ollut perhetyötä, jotka kertoo mitä se on auttanut? Tai onks siitä ollut heille mitään hyötyä ja onko siellä käynyt 10.vuotta joku perhetyöntekijä vai onko siellä tarvittu puolivuotta on riittänyt. Et mihin sitä perhetyötä ja mikä se funktio ylipäättään on? ”</p>	Perhetyön asiakkaiden kokemusasiantuntija vierailut opiskelijoille
<p>H3 ” Ihan samalalaililla niitä kokemusasiantuntija perhetyöntekijöitä, jotka on tehneet sitä tavalla tai toisella. Ja samoin kotipalvelunperhetyö, neuvolan perhetyö. ”</p>	Perhetyöntekijöiden kokemusasiantuntija vierailut opiskelijoille

<p>H3 ” sosiaali-ihmisen tai sen lastensuojeluihmisen tulee tietää aika paljon kai-kista asioista. Sen pitää tietää ehkä jon-kun jälkihuolto nuoren osalta jotakin niin kuin työelämään liittyviä kompeita ja ku-jeita kuinka ohjata häntä esim. Työllisty-mään...se on aika laaja mitä sun pitää hallita. ...hallita mielenterveyspuolen asi-oita. Jos ei varsin lapsella oo, niin yhtäk-kiä sä huomaat että uppista keikkaa siel-lähän pitää ohjata jo äitiä osas-tolle...Tosi herkällä ja tutkalla tulee olla.</p>	<p>Laaja tietämys asiakkaan ohjaamiseksi ja herkkyys ottaa vastaan informaatiota asiakkaalta.</p>
<p>H1” Ja tota mielenterveystyö, jonkunlai-nen ymmärrys mielen sairauksista ja täl-laisista niin on ihan varmasti eduksi, koska perheissä aika paljon esiintyy myös niin kuin mielen sairauksia tänä päivänä.”</p>	<p>Mielenterveystyön ymmärryksestä on etua.</p>
<p>H4 ” lisää sitä keskustelua ja reflektiota siitä omasta ammatillisuudesta ja siitä ih-misen kohtaamisesta ja siitä, niistä asia-kastilanteista että mitä siellä saattaa olla ja tulla, et enemmän niitä hetkiä et voi vaan vapaasti käydä keskustelua et siin on vaikka joku, on vaikka opettajan tuki.”</p>	<p>Enemmän reflektiota ja keskustelua omasta ammatillisuudesta sekä asiak-kaan kohtaamisesta ja asiakastilan-teista opettajan tai jonkun muun ohjaa-mana.</p>
<p>H4 ” puhutaan esimerkiksi kuntoutta-vasta sosiaalityöstä, mitä me joudutaan kohtaamaan ja tekemään niin kyllä se esimerkiksi tosi niukoilla tiedoilla lähde-tään tuolta...”</p>	<p>Tosi niukoilla tiedoilla valmistutaan kuntouttavan sosiaalityön ja sosiaali-sen kuntoutuksen osalta.</p>

<p>...”Mitä se on se kuntouttava sosiaalityö mitä me tehdään, mitä on sosiaalinen kuntoutus, kaikki nää on ne sanat mitä mul pyörii nyt tässä omassa työssäni paljon että tota, kuitenkin taas kun sosiaalihuoltolaki puhuu siitä että asiakkaan osallisuudesta ja siitä että asiakas, sillä on itsemääräämisoikeus aika vahva, tulee sosiaalihuoltolain mukaan niin sitten se et kuitenkaan meillä ei ole välineitä siihen että miten me tuetaan sitä asiakasta siinä kuntoutumisessa siinä prosessissa.”</p>	
<p>H4 ” Huono-osaisuuden kohtaaminen. Et yritetään tavallaan saada sitä ihmisen sosiaalista ympäristöä, elämänhallintaa siihen hän olis jollain tavalla integroituisi yhteiskuntaan ja olis. Jotenkin tuntuu, et se on musta aika hataralla pohjalla, mä oisin siihen kaivannut jotenkin enemmän sitä.”</p>	<p>Huono-osaisuuden kohtaamista koulutuksessa kaipasi lisää.</p>
<p>H4 ” keskustelua, enemmän sitä jokaisen omaa henkilökohtaista pohdintaa.”</p>	<p>Enemmän keskustelua ja omaa henkilökohtaista pohdintaa.</p>
<p>H4 ” kohtaamalla niit ihmisiä enemmän, että niinkun olemalla mukana siellä työn kentällä niitten opintojen aikana niinkun enemmän, että ei vaan pelkkä joku harjoittelu, joku 10 viikkoa jossain yhdessä paikassa. Vaan oikeasti että mentäis, otettais niit ihmisiä mukaan. Nää kokemusasiiantuntijat on ihan loistava juttu,</p>	<p>Harjoittelujen lisäksi enemmän jalkautumista kentälle ja asiakkaiden pariin. Kokemusasiiantuntijoiden lisääminen opetukseen.</p>

<p>sit muutenkin justiin tää tällainen et ollaan niinku, mennään ja tutustutaan ihmisiin...”</p> <p>...” mä toivoisin että siellä olis enemmän sellaista kentän väkeä niin sanotusti mukana. Että tavallaan se että siellä hirveen korkealle kouluttautuneita opettajia ja teoria puoli on tosi hienosti hallussa, mutta kentän ääni näkyy siellä mun mielestä tosi huonosti.”</p>	
<p>H4 ” Mutta sitte tota kun kävi näillä tutustumiskäynneillä esimerkiksi käytiin siellä Mainiemessä, mikä on vissiin nyt lakautettukin ja sitten käytiin näis muutamissa muissakin missä oli päihdekuntoutumista ja muuta niin ne oli kaikkien niitä itellekin mieleenpainuvimpia hetkiä, et tavallaan se että tota noin niin ja niistä koko meidän ryhmänä annettiin palautetta et niitä niinku lisää”</p>	<p>Opintokäyntejä enemmän.</p>